

DELAVSKA ENOTNOST

Glasiło sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Casopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalec« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon uredništva in uprave 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 254. — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-606-1-221. List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE
ST. 40 / 28. SEPTEMBRA 1955 / LETO XV / CENA 10 DIN

OB REZULTATIH IZPOLNITVE LETOŠNJEGA POLLETNEGA PLANA

POPRAVIMO ZAMUJENO

Se ni dolgo tega, ko je podpredsednik Izvršnega sveta LRS in predsednik Odbora za gospodarstvo tovariš Viktor Avbelj razložil rezultate izpolnjevanja plana v prvem polletju in kako kaže z izpolnitvijo celotnega letošnjega plana. Povzemamo še mi nekaj misli iz tega, saj je zdaj še čas, da popravimo zamujeno, kjer najbolj šepamo.

Prvo, kar lahko danes ugotovimo, je, da povzročila delovanje ekonomskih instrumentov planirane odnose v gospodarstvu in da so se predvidevanja, da se bodo razmere na trgu ustabile, precej bolj uresničila kot prejšnja leta. Tak učinek je dosežen v glavnem zaradi delovanja ekonomskih instrumentov, dokaj malo zaslug za to pa ima zvesti in činitelj, to je, delavski organi, upravljanja ter družbene organizacije. Potemtakem se tudi sindikalne organizacije ne morejo kaj prida potrkati na prsi in reči, to je tudi naša za- sluga, mi smo bili tisti, ki smo spodbujali delovne kolektive k smotrnejšemu gospodarjenju. In prav za to gre, da se v sindikalnih obresih dokajšnje ravnodušnosti in da se veliko bolj kot doslej zavzamemo za proizvodnjo, produktivnost in izpolnjevanje plana še posebej.

Zlasti v juliju smo se slabo odrezali

V začetku leta smo popolnoma realno predvideli, da se bo proizvodnja letos dvignila za 7 odstotkov. Številke pa kažejo, da smo v prvem polletju proizvedli le za 1% več kot v istem razdobju lani. Če bi hoteli do konca leta doseči teh 7%, bi morali vsak mesec presegati lansko povprečje za 12%. Julija pa smo proizvedli komaj nekaj več kot lani istega meseca.

Torej ni začetek drugega polletja nič kaj izpodbuden. Zakaj smo se v juliju razmeroma tako slabo odrezali? Opravičila za to ni, saj je bilo dovolj surovin in tudi elektrike ni manjkalo. Te je bilo za 16% več kot julija lani. Vzrok tiči v dveh stvareh: dopusti in napačno pojmovanje zalog.

Pogovorimo se o tem!

Dopustov ne razdeljujemo enakomerno skozi vse leto

V tem je razlog da proizvodnja poletne mesece nazaduje. Pri nas smo se tako razvadili, da mislimo, da moramo na dopust samo poleti, saj je tudi spomlad in jeseni lepo. Nekaterim vnetim smučarjem bi še celo ustreglo, če bi jih pustili pozimi na dopust.

Prav težko pa je razumeti tista kolektive, ki na veliko dopu- stujejo poletni, pozimi jim je pa toka premalo. Nekateri so celo zaprli tovarno in šli vsi skupaj na dopust. Takih je bilo menda okrog 40. Ze tako je težko nadomestiti izpade iz zimskih mesecev zavoljo toka, zdaj pa še tovarno ustavijo. Najmanj 2% se to pozna na celotni proizvodnji in tega ni moč nadomestiti.

Se vam ne zdi, ko tole ugotavljamo, da bi si lahko v mar- sikateri podružnici izprašali vesti? Nedvomno! Dostikrat smo opozarjali, naj v podjetjih že v začetku leta sestavijo plan dopustov tako, da proizvodnja pri tem ne bo trpela. In v začetku leta smo vedeli, da so v zimskih mesecih redukcije električnega toka. Zakaj ne bi takrat poslali nekaj ljudi na dopust? Zdaj bo- do pa težave.

Kako je z zalogami?

Letos so se pojavile zaloge dokončanih izdelkov tudi v neka- terih takih podjetjih, kjer so prej vse sproti prodali. Potroš- niki smo bili veseli tega pojava, saj to pomeni, da je večja ponudba kot povpraševanje — torej bodo morale cene nujno pa- dati. To pa je tudi viden znak, da se trg ustaljuje in da lahko realneje računaj na daljši rok, kaj boš s svojo plačo kupil, ne da bi se močno bal, kaj bo jutri.

V nekaterih podjetjih so na ta pojav reagirali čisto napak. Nam- esto da bi takrat, ko smo ugotovili, da se nabira blago v skladišču, začeli resneje raz- mišljati, kako bi pocenili proiz- vodnjo, kakšne vrste blaga bi morali proizvajati, da bi šlo v denar, so paničarsko zmanjšali ali celo ustavili proizvodnjo. To je kajpak laže kot pa se spopri- jeti s težavami. Naš trg še zdaleč ni zasičen z blagom. Le za tisto, ki ostaja na zalogi, ni pov- praševanja. Istočano pa ugotav- ljamo, da je le malo podjetij, ki nižajo cene.

Vsak pameten gospodar bi brž izračunal, kaj se mu bolj splača: držati zalogo ob isti ceni in plačevati obresti za zamrznjena obratna sredstva, ali ga poceniti vsaj za te obresti, ki jih bo mor- al tako ali tako plačati. Res je, da se blago, ki je že v skladi- šču, ne da dosti poceniti. Proiz- vodni stroški so bili pač kakrš- ni so bili, in se jih sedaj, ko je blago že proizvedeno, ne da zni- žati. Tudi večina družbenih da- jatev je že plačanih. Rešitev je torej le v tem, da krepko pre- gledamo organizacijo dela, pod- robno proučimo proizvodni po- stopek in podobno, in da danes

proizvajamo ceneje in bolje. Po- tem lahko tudi blago in zaloge prodajamo iz tovarne pod prejš- njo lastno ceno.

Le tako bi smeli reagirati na zaloge, ne pa zmanjšati proiz- vodnjo. Tega si pri nas, kjer nam manjka še na vseh koncih in krajih, nikakor ne smemo pri- voščiti.

Imamo pogoje, da nadoknadimo zamujeno

Da, imamo jih! So pogoji, da do konca leta izpolnimo plan vsaj količinsko. Vrednostno ga najbrž ne bomo izpolnili, ker prodaja zaostaja.

Tri stvari so, ki nas potrjujejo v naših pričakovanjih.

Prvič je — kot smo že dejali — elektrike za 16% več kot lani in tudi za te mesece do konca leta dobre kaže: Vsej industriji res ne bo moč zadovoljiti potreb po električnem toku, zlasti več- jim potrošnikom je bo še manj- kalo (Ruše, Kidričevo itd.) če ne bodo svoje proizvodnje reorga- nizirali. Ti naj bi mislili na to, da bi bolj izkoristili nočni čas in nedelje, ko ostala industrija stoji. Takrat jim toka ne bo manjkalo. Potem bodo laže iz- polnili svoje proizvodne naloge do konca leta.

Pripravljajo tudi nov način razdeljevanja električnega toka.

Sestavili bodo namreč drugačen razdelilnik, kar lahko veliko pripomore k temu, da bomo čim- boljše izpolnili letošnji plan.

Drugič, za surovine letos ni tak problem kot druga leta in teh v glavnem ne manjka. Tek- stilna industrija na primer ni izkoristila dodatnih kontingen- tov in bo dovolj surovin še za drugo polletje.

Tudi dinamika izpolnjevanja plana opravičuje pričakovanja, da bo proizvodni plan izpolnjen, seveda, če se bomo za to resneje zavzeli. Leta 1953 smo izpolnili v prvem polletju 47,4%, 1954 leta 47%, lani 49,5% in letos 47% planirane letne proizvod- nje.

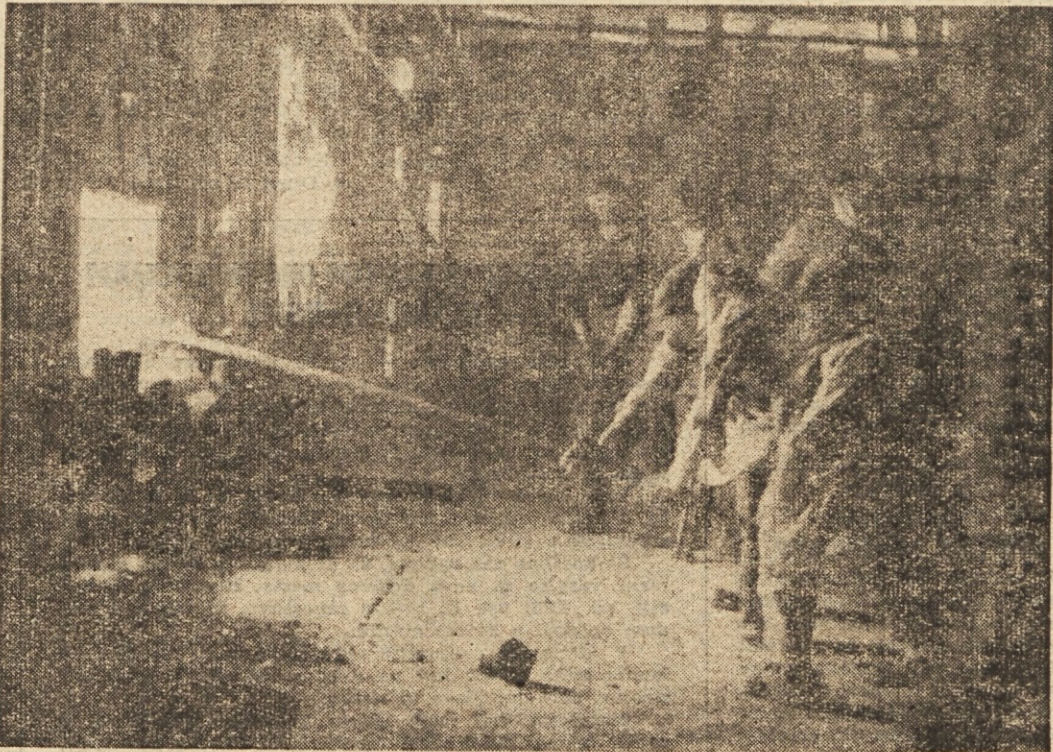
Številke izpolnjenega plana po potrošniških skupinah kažejo obratno sliko od tega, kar je v planu predvideno. V planu je predvideno, da bomo proizvo- dno sredstev za delo znižali na 99%, proizvodnjo reprodukcij- skega materiala povišali na 108 odstotkov, proizvodnjo blaga za široko potrošnjo pa na 113%. Zgodilo pa se je, da je proiz- vodnja sredstev za delo dosegla 110%, torej 11% več, kot je predvideno; v proizvodnji re- produkcijskega materiala smo za 7% nižji (101%); pri proizvo- dnji blaga za široko potrošnjo pa smo kar ja 21% pod planiranim (92%).

Razlogi: dopusti, napačno poj- movanje zalog in deloma tudi pomanjkanje elektrike v prvih mesecih letos. V tekstilni indu- striji ustvarja slabo razpolože- nje ukinitve nočnega dela žena, glede česar se pojavljajo naj- različnejša mnenja in včasih tu- di neupravičena bojazn. Največ pa odnese predelovalna indus- trija, ki je ostala za 15—20% pod planom.

No, položaj ni tak, da bi bili lahko ne vem kakšni pesimisti. Vendar je prav, da se pravi čas zavemo, kje nas čevlji žulj in da čimprej nadoknadimo zamuj- eno, sicer bi to predstavljalo slabo osnovo za prihodnje leto, ko bomo stopili spet korak dalje v naši gospodarski politiki. Čim bolj bomo letos uresničili planska predvidevanja, tem da- lje bomo šli lahko naslednje leto.

Naša dolžnost v sindikalnih pa je, da se otresemo ravnodušnosti do vprašanj izpolnjevanja plana, ki se je marsikje prijala sindikalnih odbornikov in ti kaj radi prepuste vsjo skrb delav- skim organom upravljanja. Za- vedimo se, da smo organizacija upravljavcev in da smo tudi mi eden izmed tistih zavestnih či- niteljev, ki naj bodo gonilo de- lovnih kolektivov v borbi za plan!

V. J.

S proizvodnjo smo v prvem polletju precej zaostali za planom. Če hočemo letni plan proizvodnje izpolniti, moramo vsak mesec doseči 12% nad lanskim. Možnosti pa so, da plan do konca leta količinsko izpolnimo. Dovolj je toka in surovin, zato zavijajmo k kave

S SEJE REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA KEMIČNIH DELAVCEV

Za znanstveno proučavanje ORGANIZACIJE DELA

V petek, 21. septembra, je bila v Ljubljani razširjena seja predsedstva Republiškega odbora Sindikata kemičnih delavcev. Na seji, kateri so prisostvovali predsedniki sindikalnih podružnic podjetij kemične, steklarske in papirne industrije, so veliko razpravljali o nalogah sindikalnih organizacij, ki jih imajo pri uvrstitvi delavskega upravljanja in ob prizadevanjih za višjo delovno storilnost. Za osnovo njihove razprave so vzeli anketo, ki jo je Republiški odbor tega sindikata poslal 25 podjetjem, da bi si tako ustvaril sliko o uspehih in težavah delavskega upravljanja.

Na splošno lahko trdimo, da se je v zadnjem času izboljšalo delo delavskih svetov. Zasedanja organov delavskega upravljanja so temeljiteje pripravljena. Člani delavskih svetov se že pred sejami seznanjajo z vprašanji, ki jih bodo obravnavali (papirnica Vevče,

TEOL Ljubljana, Tovarna kleja Ljubljana, Steklarna Hrastnik itd.). Nekoliko slabše pa je z obveščevanjem delovnega kolektiva o sklepih, ki so jih sprejeli na sejah delavskega sveta. V nekaterih podjetjih pa so že kolektivu poročali o polletnem delu delavskega sveta. Tako v »Zlatorogu« in »Swaty« v Mariboru, steklarni Hrastnik in drugod. Organi upravljanja se vedno bolj zavedajo svojih nalog. Resna so prizadevanja, da bi se člani čimbolj izobražili, saj so letos organizirali vrsto seminarjev in predavanj, na katerih so se delavci seznanili s splošnimi ekonomskimi vprašanji in metodami dela delavskih svetov. Na ta predavanja oziroma seminarje, so razen sedanjih članov delavskih svetov povabili one tovariše, ki so bile v prejšnjih letih v organih upravljanja. V jeseni bodo s seminarji nadaljevali, na vsak način s kvalitetnejšimi, kot so bili doslej.

ni bistveno povečala, so se na seji zadržali veliko časa tudi pri tem vprašanju. Primeri v nekaterih podjetjih kažejo, da je proizvodnja sicer narasla, toda samo zato, ker so zaposlili več delavcev. Tako imajo v Tovarni rotopapirja 850 delavcev, dovolj pa bi bilo 750 ljudi. Ko so govorili o proizvodnosti, so poudarili, da je ta v veliki meri odvisna od dobre organizacije dela. Zastopnik tega podjetja je dejal, da je treba začeti z znanstvenim proučevanjem organizacije dela. V večjih podjetjih bi lahko sami organizirali poseben biro s svojimi strokovnjaki. Manjša podjetja, ki pa teh nimajo, si bota lahko pomagala z zunanjimi sodelavci.

V posameznih podjetjih prevladuje mnenje, da vsega dela ni mogoče normirati. To so tudi do nedavnega mislili v mariborski tovarni »Swaty«, dokler niso na pobudo sindikalne podružnice uvedli norme. Proizvodnost je potem znatno narasla in danes upravlja v brisilnici vse delo pet delavcev, medtem ko jih je bilo prej kar 12.

Na seji so nekateri zastopniki podjetij povedali, kako je s premijami v njihovih tovarnah. Iz razprave o tem izluščimo samo nekaj osnovnih misli. Kadar govorimo o organizaciji dela, (od katere zavisi tudi večja proizvodnost), prav gotovo ne smemo pozabiti na one ljudi, ki so odgovorni zanj. Sindikalne organizacije bodo morale slej ali prej zainteresirati strokovnjake, da bodo začeli razmišljati, kako bi povečali proizvodnjo. Ko smo ugotovili, potem lahko tudi trdimo, da ne bi bilo napak, če bi zlasti njim dodeljevali premije. Nikakor pa ne bi bilo prav, če bi vsi delavci dobili premije. Kadar bi tako ravnali, bi premije izgubile svoj pomen, postale bi le dopolnilne plače.

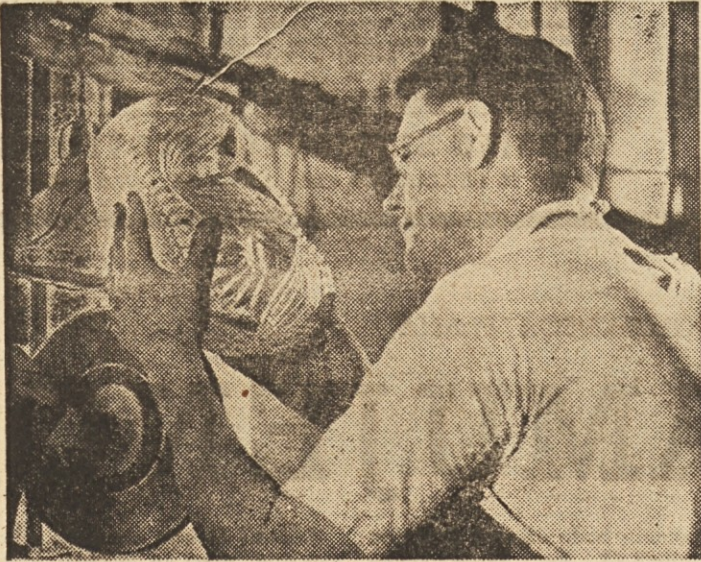
Sindikalne podružnice čakajo zdaj v zimskem času precejšnje naloge. Nadaljevati bo treba z izobraževanjem članstva. Kar se tiče izpolnjevanja plana, se bodo morali delavski sveti posvetovati z vsem kolektivom, tako da bodo težave reševali skupno. Sindikalne podružnice bodo morale poskrbeti, da se čimprej osnujejo biroji za znanstveno proučevanje organizacije dela.

N. B.

50-letnica strokovne organizacije hrastniških steklarjev

Leta 1906 so v Hrastniku ustanovili samostojno strokovno organizacijo steklarjev. Leta 1919 je podružnica te organizacije zahtevala zvišanje plač za 66 %, medtem, ko jih je dosegla le za 30 %. Potem, ko so dosegli ta uspeh, se je delo v organizaciji utrdilo in izboljšalo. Tudi v poznejših letih vse do osvoboditve, se je ta organizacija borila za pravice hrastniških steklarjev.

Po vojni so pristopili vsi delavci - steklarji v sindikalno podružnico steklarne, saj so vedeli, da jim bo strokovna organizacija pomagala tako, da bodo lahko kos svojim nalogam.

Odborniki podružnic kemične industrije so se pretekli petek pogovarjali o tem, kaj naj store, da bi letošnji plan dosegli in zvišali produktivnost dela

IZ PODRUŽNICE »APNENIK« PEČOVNIK

VESTNI ODBORNIKI

O sindikalni podružnici »Apnenik« v Pečovniku pri Celju nismo vedeli dosti, razen o nekem trenju lani, kar je ustvarilo nezdravo vzdušje v kolektivu. Z izvolitvijo novega sindikalnega odbora, delavskega sveta ter s prihodom novega direktorja je končno le doseženo sodelovanje vsega kolektiva. Podoba takega sodelovanja je bil tudi sestanek kolektiva ob

koncu prejšnjega meseca, ko so soglasno sprejeli poročila o delu sindikata, o proizvodnji ter pravilnik o premijah.

Ko je sedanji odbor podružnice začel delati, so ustanovili blagajno vzajemne pomoči in danes je že 83 % kolektiva redno vlaga v to blagajno. Podružnica se je vključila v tekmovanje ostalih podružnic v celjski občini in se odlikuje po

rednem dostavljanju poročil, potem, da so vsi zaposleni vključeni v sindikat, postavijo pa se zlasti s tem, da so dosegli že 620 točk v akciji za prostovoljno oddajo krvi. Povejmo še to, da so letos pridobili 39 novih naročnikov na naš list.

Podružnici želimo še v bodoče veliko uspehov.

IZ JESENISKE ZELEZARNE

Manj izpada zaradi nezdod

V prvem polletju letos je v jeseniški železarni izpadlo zaradi obratnih nezdod 393 dni manj kot v istem obdobju lanskega leta. Da bi obratne nezdode še bolj znižali, imajo cel sistem medobratnega tekmovanja in dobe najboljše obratne nagrade.

IZ SELNICE OB DRAVI

BELA VRANA

Tako podružnico, o kateri nam piše naš dopisnik G. G., bi danes res lahko iskali z lučjo pri belem dnevu in je bržčas ne bi več našli.

Krajevna podjetja v Selnici ob Dravi so združena v eno sin-

dikalno podružnico. Ob koncu lanskega leta so imeli občni zbor in na njem izvolili odbor. Ta pa od takrat do danes še ni prevzel posla od starega odbora. Tako je ostala ta podružnica v rušiči komuni le na papirju. Občinski sindikalni svet si je že večkrat prizadeval, da bi jo obudil. Vendar so ostali vsi njegovi poskusi le glas vpjočega v puščavi.

Zdaj se po drugih podružnicah že pripravljajo na občne zборе. Tudi ta odbor ga bo bržčas dočakal in odložil tako »narporno« družbeno službo. No, čas je pa še, da se vsaj na jesen zbude in vsaj malo popravijo zamujeno. Problemov je v teh majhnih podjetjih toliko, da ne bodo v zadregi, kje naj bi najprej prišli.

Kongres Sindikata zdravstvenih delavcev bo novembra

Predsedstvo Centralnega odbora Sindikata zdravstvenih delavcev Jugoslavije je na zadnji seji sklenilo, da bo IV. kongres njihovega sindikata od 5. do 7. novembra v Zagrebu. Kongresa se bo udeležilo 120 delegatov iz vse države.

POJASNILO NARODNE BANKE K ČLANKU »PREVISOKE OBRESTI RAČUNAJO«

Trgovska podjetja ne smejo računati obresti

V zadnji številki našega lista smo objavili dopis tovariša Franca Pušnika iz Mežice, v katerem se pritožuje, da mu je trgovsko podjetje »Korotan« zaračunalo 8-procentne obresti od potrošniškega kredita. V opombi uredništva pa smo zapisali pojasnilo Komunalne banke v Ljubljani, po katerem bi trgovska podjetja ne smela računati več kot 6-procentne obresti. Zaradi tega se je oglasila centrala Narodne banke FLRJ za Slovenijo in nam poslala naslednje pojasnilo:

»Z Uredbo za dovoljevanje potrošniških posojil delavcem, uslužbencem in drugim določenim kategorijam upravičencem, ki je izšla 5 avgusta 1955, je predpisano, da smejo trgovska podjetja na drobno in trgovine povečati ceno blaga za največ 3 odstotke, po kateri prodajajo to blago za gotovino. Ta povišek služi za kritje stroškov trgovine v zvezi z dovoljevanjem potrošniških posojil.

IZ POMURJA Tekmovanje državnih uslužbencev

V nedeljo, 23. septembra je prejel Lendava državne uslužbenke iz Pomurja. Sindikat državnih uslužbencev je priredil tekmovanje, na katerem so se člani pomerili v atletiki, odbojki, kegljanju, streljanju, namiznem tenisu in šahu. Za prireditelj je bilo med uslužbenci v Pomurju veliko zanimanje. Ob tej priložnosti so obiskali tudi bele sadarje na naftnih poljih. J. S.

Po tej uredbi torej trgovina ni upravičena zaračunavati potrošnikom kakršnih koli obresti, temveč samo do 3 odstotke stroškov od celotnega kreditnega zneska, ne glede na odplačilni rok, ki je običajno največ eno leto. Obresti, ki ji plačuje trgovina banki za svoj kredit, pa mora kriti s svojim rednim zaslužkom pri prodanem blagu.

Uredba ne dovoljuje nobenih izjem in je vsak drugačen postopek trgovine nezakonit. V veselje tovariša Franca Pušnika in vseh podobnih to pojasnilo rade volje objavljamo.

VSEM GOSPODARSKIM ORGANIZACIJAM IN USTANOVAM!

»Delavska enotnost« — glasilo sindikatov Slovenije opravlja danes še posebno važno politično in gospodarsko vlogo, ker so prav sindikati sestavni del organizacije delavskega in družbenega upravljanja. Od tod tudi veliko zanimanje za naš list, ki je močno razširjen v naših podjetjih in ustanovah.

Prav iz teh razlogov smo se odločili, da bi bilo prav, če bi naša podjetja, ustanove, ljudski odbori in drugi objavljali v »Delavski enotnosti« vse vrste oglasov.

Se posebno vas vabimo, da objavljate v našem glasilu razne razpise za nova delovna mesta, štipendije, licitacije itd. Tudi vsi, ki hočejo zaposlitve, bi lahko s pridom oglašali v našem glasilu.

V »Delavski enotnosti« objavljajte tudi gospodarsko komercialne oglase kot na primer: iskanje in ponudbe strojev, surovin, blaga in slično.

Naročajte tudi male oglase in bodite prepričani v uspeh oglasov, ki jih bo objavljala »Delavska enotnost«, zato ne pozabite na naslov: Uprava »Delavske enotnosti«, Ljubljana, Čufarjeva 3, poštni predal 284.

IZ TOLMINSKKE KOMUNE

OBCINA POD KRNO

No, težav nikjer ne manjka. Tudi v tolminski komunni niso brez njih. Pomagajo si, kakor si vedo in znajo. Industrije ni dosti, zlasti pa je pomembna tovarna avtomobilskih svečk. O teh zadevah smo se pred nedavnim pogovarjali z nekaterimi sindikalnimi in občinskimi odborniki.

Tolminska podjetja so proizvodni plan prvega polletja še kar dobro izpolnila. V tovarni pohištva »Krn« imajo toliko naročil, da jih niti ne zmerejo. Plan so izvršili tudi pri Gozdnem gospodarstvu, prednjači pa avto-prevoziško podjetje, ki je v pol leta doseglo predvideni dohodek za vse leto. Pri tem so cene ostale iste, prevoznega parka pa imajo le nekaj več.

Penale in plače v gradbenih podjetjih

Slabo stojijo gradbena podjetja. V začetku leta ni bilo kreditov za investicije, nekaj delavcem so odpovedali, potem so bile pa licitacije za gradbena dela — delo je, delavcev pa manjka. V tolminskih gradbenih podjetjih bi potrebovali še kakšnih 150 delavcev, ki jih pa v občini ni moč dobiti.

Položaj je pravzaprav zares zametan. Podjetja so sklenila pogodbe, v katerih je določen tudi penale, če stavba ne bi bila dokončana v dogovorjenem roku. Delavce bi dobila, če bi lahko plačala delavcem terenske dodatke. Tako pa bodo morali plačati penale. Pravilo, da bi bilo bolj smotno, če bi podjetjem prepustili, kako naj plačajo delavce in da podjetja sama presodijo, kaj se jim bolj splača: plačati penale ali dobiti delavce in jih bolje plačati.

V glavnem dobivajo polne plače

Plače so v glavnem v vseh podjetjih dobivali po tarifnih pravilnikih. Le eno gostinsko podjetje je, kjer so dobili nižje plače, ker so plačevali obresti na nerabna osnovna sredstva in tudi prometa je bilo bolj malo. Razen tega so še v dveh gradbenih podjetjih živeli ob nižjih

plačah. V težave je zašlo tudi obrtno mizarstvo podjetje »Jelka«, ki se ukvarja v glavnem s stavbnim mizarstvom. Naročil ni bilo in danes so v škripcih.

Občina je v denarni stiski

Kljub temu, da so proizvodni plan v občini še dobro izpolnili, občini vseeno manjka denarja. Lastne dohodke še nekoliko ustvarjajo, dohodkov iz gospodarstva pa ni. Od predvidenih 20 milijonov jih je bilo komaj poldrug milijon. Morda bo po polletni bilanci kaj bolje, vendar občini še vedno manjka 8 milijonov dinarjev. Prosilji so za posojilo, s katerim bodo pokrili vsaj tekoče stroške. Sploh pa računajo, da letos predvidenih dohodkov ne bodo ustvarili. Ostali bodo takole 10 do 15 odstotkov pod planom, nekaj tudi za to, ker so plan postavili previsoko.

Seveda se bo to poznalo pri vsem občinskem gospodarstvu. Računali so, da bodo dali letos precej krajevnim odborom, za komunalno pa so predvideli čez milijon dinarjev. Tako pa je ostalo kar pri 300 tisoč dinarjih. Za zdravstvo in socialo so predvideli 34 milijonov, številko pa so morali znižati na 23 milijonov. Sicer so pa pri nas vse občine v podobnih težavah.

Težave sindikalnih odbornikov

Odborniki občinskega sindikalnega sveta pravijo, da imajo veliko funkcij in se zato ne morejo posvetiti sindikalnemu delu. Ko so pred občnim zborom sestavljali listo odbornikov za

sindikalni svet, so izbrali vidnejše ljudi iz družbenega življenja občine. Poskus se ni kaj prida obnesel, ker ti ljudje nimajo časa in tako sindikalni svet bolj životari.

V občini imajo 10 podružnic in terena — kot sami pravijo — ne obvladajo. Od okrajnega sindikalnega sveta v Gorici pa pričakujejo več pomoči.

Podatke o gospodarstvu podjetij zbira okraj. V občini bi radi zbrali na primer podatke o doseganju norm. Sami jih nimajo, iz podjetij težko kaj dobiš, od okrajne komisije za plače pa je tudi bore malo. Ko so jo prosili, naj bi jim povedali, kako je z dopolnitvami tarifnega pravilnika podjetja »Standard«, jim na okraju niso mogli pojasniti, o zadevi so zvedeli šele v Ljubljani. Od okrajnega sindikalnega sveta tudi pričakujejo, da bi jim on posredoval take podatke, ki jih okraj mora imeti. Še bolj bi jim ustregli, če bi dobili obenem s podatki še analizo in stališče okrajnega sindikalnega sveta.

To si žele in kaže, da bo okrajni svet sedaj na jesen ustregel njihovim željam.

V. J.

Marjanca Jemec: Motiv iz tovarne

SEJA OBČINSKEGA LJUDSKEGA ODBORA LJUBLJANA-BEŽIGRAD

Podpora združništvu

Poročila predsednikov kmetijskih zadrug o odkupu in ostalih zadevah je za dosedanj način dela ljudskega odbora v mestu res nenavadna točka.

Povedati je treba, da se občinski ljudski odbor Ljubljana — Bežigrad že dalj časa trudi, kako bi k svojemu delu pritegnil tudi kmečke proizvajalce. Kmetijstvo v občini sicer ni najvažnejša gospodarska panoga, vendar je še toliko pomembna, da bo v bližnji bodočnosti znatno pripomogla k prehrani mestnega prebivalstva. Zato ker je občinski ljudski odbor skušal urediti to vprašanje, so najprej imenovali svet za kmetijstvo, na zadnjo sejo ljudskega odbora pa so povabili zastopnike upravnih odborov kmetijskih zadrug iz Ježice, Savelj in Tomačevega. Predsedniki teh zadrug so pove-

dar je še toliko pomembna, da bo v bližnji bodočnosti znatno pripomogla k prehrani mestnega prebivalstva. Zato ker je občinski ljudski odbor skušal urediti to vprašanje, so najprej imenovali svet za kmetijstvo, na zadnjo sejo ljudskega odbora pa so povabili zastopnike upravnih odborov kmetijskih zadrug iz Ježice, Savelj in Tomačevega. Predsedniki teh zadrug so pove-

darji, da se pospeševalni odbor v njih le slabo razvijajo. Njihova lastna sredstva so zelo majhna, to pa zaradi tega, ker gre odkup mimo zadrug. V razpravi so poudarili, naj pristojni organi poskrbijo, da bo potekal odkup le preko zadrug. Ostro so grajali nekatera trgovska podjetja, ki odkupujejo kmečke pridelke neposredno od proizvajalcev.

Na seji je govoril tudi tajnik Okrajne zadrugne zveze, ki je naglasil, da je ta občinski ljudski odbor med prvimi, ki se zanima za težave kmetijskih zadrug in jih seveda tudi rešuje. Okrajna zadrugna zveza bo nudila tem slabo razvitim zadrugam vsjo pomoč.

Zadrug se bodo same izdelale program dela, v katerem bodo upoštevale svojevrstno okolje kmetijske proizvodnje v bližini mesta in tudi njihove potrebe. Zaradi tesnejšega sodelovanja med zadrugami in ljudskim odborom, se bodo predstavniki zadrug udeleževali se občinskega ljudskega odbora, medtem ko bodo člani sveta za kmetijstvo, obiskovali kmetijske zadrug.

To koristno sodelovanje med zadrugami in ljudskim odborom, bi lahko posnemali še v marsikateri podeželski občini. N. B.

DNEVNO 1.800 PAROV ČEVLJEV

V tovarni obutve »Planika« v Kranju izdelajo dnevno že do 1.800 parov razne obutve, medtem ko so lani napravili ob istih pogojih le 1.700 parov v osmih urah. Večino čevljev izdelajo za domači trg in jih razpečavajo preko 34 svojih poslovalnic. To so odprli v vseh večjih krajih države. V zadnjih letih so navezali stike tudi s tujimi trgovci. Ugodno tržišče so našli na Poljskem, v Sovjetski zvezi in Finski.

TROJE OBLETNIC

V preteklem tednu so v podjetju »Karoserija« v Ljubljani praznovali dvajsetletnico obstoja. Na svečani seji delavskega sveta (kateri so prisostvovali podpredsednik OLO Ljubljana ing. Klemenčič, predsednik ljudskih odborov Ljubljana — Šiška in Bežigrad ter predstavniki nekaterih tovrstnih podjetij), se je predsednik delavskega sveta zahvalil članom kolektiva za njihovo požrtvovalno delo v času izgradnje tovarne.

Predvojna proizvodnja karoserij je bila sila majhna. V vseh letih pred vojno so izdelali le 114 karoserij. Po vojni so začeli s pravim pionirskim delom. Te izdelke so začeli delati iz domačega materiala, medtem ko so bili pred vojno navezani samo na uvoz. Hkrati s tem so razširili tudi prostore. Tako imajo danes od nekdanjih 1040 kv. metrov že 4000 kv. metrov prostora. Ko so leta 1954 dobili še nove stroje, je začela proizvodnja naraščati tako po obsegu kakor tudi po kvaliteti. Do zdaj so napravili že tisoč karoserij.

To podjetje danes poznajo že v vsej državi. To dokazuje tudi

tesno sodelovanje »Karoserije« s tovarno TAM, »Rade Končar« in FAP. Podjetje se obeta še lepa bodočnost, potem, ko bodo dobili še nekaj stranskih obratov, se bo proizvodnja še znatno povečala.

V tovarni »Titan« v Kamniku so proslavili šestdesetletnico obstoja tovarne. Na svečanost so povabili tudi predsednika republike tovariša Tita, ki je nekdanj delal v tej tovarni. Ker pa se predsednik Tito ni mogel odzvati vabilu, je poslal delovnemu kolektivu pozdravno pismo, v katerem je med drugim rečeno tudi tole:

»Skupaj z vami se veselim razvoja vašega podjetja prav tako, kot smo hkrati vsi skupaj ponosni na splošni in vsestranski napredek naše dežele. Čvrsti temelji našega boljšega življenja so zgrajeni, toda na poti v boljšo prihodnost je bistveno tudi to, da ne pozabimo na tisto daljno minulosť, ko je imel izkoriščani delavec kot edini družbeni privilegij neznan in nezanesljiv jutrišnji dan.

Z željo, da bi dajalo vaše podjetje dragoceni prispevek tudi v

bodočem delu v vašo korist, v korist vašega mesta, republike in naše dežele sploh, vam čestitam k redkemu delovnemu jubileju ter vam pošiljam najtoplejše pozdrave, tako vašemu delovnemu kolektivu kakor vsem prebivalcem mesta kamnika.

Nedavno tega je delovni kolektiv litijske predilnice slavil 70-letnico podjetja. Na to slavnost se je kolektiv dobro pripravil. Ves teden so bile razne prireditve. Najprej je bilo slavnostno zasedanje delavskega sveta, potlej so odkrili spominsko ploščo sedemnajstim padlim delavcem iz tovarne. Imeli so razne športne prireditve. V četrtek jim je predaval tovariš Roman Albrecht, član predsedstva Republiškega sveta ZSJ o gospodarskih vprašanjih. Na predavanje je prišlo okoli 300 ljudi. V soboto zvečer je bil v Litiji koncert pevskega zbora delovnega kolektiva iz tekstilne tovarne »Induplati« iz Jarš. Po slavnostnem zborovanju pa je odšlo veliko članov kolektiva na proslavo 20-letnice tekstilne stavke v Kranju.

Sportno tekmovanje jeseniških železničarjev

Sindikalna podružnica jeseniških železničarjev je organizirala športno tekmovanje v počastitev dvajsetletnice velike tekstilne stavke.

Nastopilo je okrog tisoč mladih kovinarjev in metalurgov, kar predstavlja skoraj šestino vsega delovnega kolektiva. Pomerili so se v lahki atletiki, odbojki, streljanju, kegljanju, namiznem tenisu, nogometu in šahu.

Lahkotletci so tekmovali za prehodni pokal sindikalne podružnice, ki ga je branil obrat mehanične delavnice na Jesenicah. Tudi tokrat so zmagali iz tega obrata in nabrali 8090 točk, medtem, ko je na drugem mestu obrat Javornik III s 5953 počkami.

To tekmovanje je bila priprava na cinkarniški teden, ki ga celjska cinkarna organizira od 1. do 7. oktobra. Sredi oktobra pa bo na Jesenicah atletski dvoboj med sportniki Nove Gorice in Jesenic. Pozneje bodo jeseniški odbojkarji šli v Italijo in se pomerili s tamkajšnjimi sportniki.

O DRUŽBENIH PLANIH ZA LETO 1957

Ne varajmo samih sebe

Prva stvar, ki bo tokrat nova, bo ta, da bodo družbeni plani za naslednje leto sprejeti v glavnem še pred novim letom. Tako se bomo izognili tisti negotovosti v začetku leta, ki je bila zlasti občutna predlanski, ko v podjetjih niso vedeli, kakšne bodo družbene dajatve in niso mogli postaviti dokončne cene.

Letos bo drugače. Predvidevajo, da bo sestavljen zvezni družbeni plan že do konca tega meseca. Republiški in okrajni družbeni plani bodo potemtakem sprejeti še letos in le občinski bodo

bržčas ostali za januar. S te strani torej ne bo ovire.

Zdaj pa k planu!

Proti politiki odprtih vrat

Spet kažejo po podjetjih težnje, da bi predvideli čimmanj in da bi si pustili široko odprta vrata. S tem bi se bržčas radi izognili odgovornosti pred družbo, če bi višje postavljenega plana ne dosegli. Takole nekako modrujejo: »Če si zagotovimo odprta vrata, bomo pač plan presegli, če se nam bo zljubilo, in še pohvalili se bomo lahko. Če pa ne - bomo plan izpolnili in nihče nam ne bo mogel kaj očitati.«

Kam taka politika pelje, ni težko uganiti:

V okrajih predvidevajo, da bi lahko naslednje leto povečali proizvodnjo za 3 odstotke. Republiški zavod za planiranje pa sodi, da bi lahko brez velikih težav postavili 4,5 odstotkov kot najnižjo številko. Ker pa bo naslednje leto več električnega toka, saj bo naš elektrosistem povezan z bosenskim, so možnosti, da postavimo to številko še nekoliko višje.

Velike oči, majhne možnosti

Načelo je, naj bi ostala proračunska potrošnja na letošnji ravni. Toda samo okraj in občine bi radi 5.796 milijonov dinarjev več, in to brez proračunskih investicij. Te naj bi bile za 3 milijarde večje - po tem, kar zahtevajo okraj in občine. Tudi v republiških organih so za to, da bi jim po družbenem planu dodelili več denarja. Toda vse to bo moralo ostati le pri željah. Upoštevana bodo le zakonita povziranja (višje plače zaradi napredovanja po službenih letih itd).

Sicer se pa to ponavlja iz leta v leto. Na občini ali okraju sestavijo velik plan, ki precej visi čez naše zmogljivosti, in pripovedujejo ljudem, da bi bilo treba zgraditi to šolo, ono bolnišnico, dati toliko za prosveto, zdravstvo, za stanovanja, za razširitev industrije, za ceste itd. Ko pa jim v republiških organih plane »skrečejo«, niso krivi sestavljavci plana, marveč tam »gori« v republiki, ki ne kažejo razumevanja za naše potrebe. Tako ravnanje ustvarja potem čisto nepotrebne politične težave.

V sistemu plač bistveno nič novega

Za zdaj se ne predvideva bistveno nič novega v sistemu plač. Predvideva se uvedba davka na plače. Staljšče sindikatov je sicer, da danes še ne kaže uvesti davka, ker bi se to bržčas negativno odrazilo na gnetnem položaju delavcev in uslužbencev. Če pa bomo letošnji plan dobro uresničili v njegovih predvidevanjih, bodo morda nastali pogoji, da bi tudi davek brez večjih pretresljajev lahko uvedli.

Bistvo tega davka je pravzaprav zgolj v knjigovodski operaciji. Tako si ta davek predlagatelj tudi zamišlja in ne bi smel prav nič vplivati na prejemke delavcev in uslužbencev. Gre le

za notranji premik v družbenih dajatvah, vsaj tako so ga doslej tolmačili. Glavni dokaz, ki govori v prid uvedbe davka na plače, je v tem, da predstavljajo plače zelo majhen odstotek v strukturi cene proizvodov. Odtod bržčas tudi tista ravnodušnost podjetij do politike delovne sile, kar se nedvomno odraža tudi na storilnosti. Ker predstavljajo plače tako neznamenat odstotek stroškov, je vodstvom podjetij precej vseeno, koliko ljudi imajo zaposlenih. Če jim trda prede s planom, jih zaposle več in jih zato prav nič glava ne boli, če je produktivnost zavolj tega nižja.

Z davkom na plače bi bil delež plač v stroških proizvodnje lahko precej večji in v podjetjih bi morali le bolj premisliti, koliko ljudi imajo zaposlenih. Seveda pa je vrsta težav glede izplačil za preseganje norm in akordov, kar bi bilo treba prej urediti, da bi z davkom na plače kolektivi ne bili dezinteresirani za delo po normah in v akordu.

Morda bi se dalo prihodnje leto povečati sklade plač za kakšen odstotek. Odvisno bo vsekakor od tega, kako bomo letošnji plan izpolnili. Zaenkrat se ne kaže dosti, da bi se dalo plače povečati, če bi se pa to le zgodilo, bi morali to povečanje uporabiti izključno za boljše nagrajevanje strokovnjakov in kvalificiranih delavcev.

Pripravljajo petletni perspektivni plan

Zdaj, ko že lahko upravičeno govorimo o ustavitvi našega trga, moramo misliti na bodočnost, na nadaljnji razvoj gospodarstva v naslednjih letih. Zato že pripravljajo perspektivni plan razvoja gospodarstva naše države za naslednjih pet let.

Ta plan naj bi bil zasnovan na naslednjih načelih:

1) Upošteva naj gospodarski razvoj republik po osvoboditvi ter stopnjo gospodarske razvijenosti republik, pri čemer naj bi se nadalje odpravljali razlike v gospodarski moči. Ze letos bo sestavljen primerjalni pregled, ki bo tak, da bo zadovoljil vse republike.

2) Nadaljnji gospodarski razvoj pri nas temelji v prvi vrsti na izkoriščanju že obstoječih kapacitet. Zgraditi bomo namreč veliko tovarn, istočasno pa ugotovljamo, da veliko strojev stoji neizkoriščenih. Izrabimo najprej to, kar že imamo, poskrbimo, da bodo vsa postrojenja v pogonu, ne pa da bi gradili nove tovarne.

Nedvomno bo pri tem velikega pomena tudi strokovno usposabljanje delavcev, saj imamo v tem pogledu dokaj veliko notranjih rezerv. Ob sestavljanju perspektivnega plana bo treba misliti tudi na to, da so še nesorazmerna v naši industrijski zmogljivosti, ki jih bo treba odpraviti. Pri tem gre za razširitev baze, da bi zagotovili nemoteno obratovanje že obstoječih tovarn. Naglasiti pa je treba, da bodo novogradnje izjemna in ne pravilo.

Zdaj sestavljajo take plane in elaborirate v okrajih. Opozoriti pa kaže na to, da je treba misliti na pomembno uporabo vseh amortizacijskih sredstev.

V. J.

Medtem, ko je industrija, ki izdeluje orodje za delo, plan presegla, je industrija blaga za široko potrošnjo skoraj petino pod planom. To sicer ne velja čisto za tovarno pohištva v Novi Gorici, katere oddelek vidimo na sliki.

Izkušnje o plačevanju v trgovini in gostinstvu

V trgovini in gostinstvu velja letos načelo, da se iz celotnega doseženega dohodka izloči plačni sklad, ki se dobi tako, da se vzame določen odstotek od celotnega prometa. Ta plačni sklad se potem razdeli na plače delavcev in uslužbencev, na prispevek za socialno zavarovanje in stanovanjski prispevek. Pred izplačilom plač se obračuna v njihovo breme poseben proračunski prispevek.

Za plačni sistem v teh dveh gospodarskih panogah so to zelo pomembne spremembe. Sredstva za plače, s katerimi razpolaga podjetje, so neodvisna od števila in kvalifikacije zaposlenih. Odvisna so samo od prometa. Cimvečji je ta, večji je plačni sklad. Cim racionalnejše, čim cenejše je poslovanje, večji je dohodek, boljši promet in več je na razpolago plačnega sklada. Tarifne postavke tu niso več plače. Postale so samo merila za določitev notranjih razmerij in za izračun bruto plače, ki je delež v doseženem plačnem skladu. V trgovini in gostinstvu so odpravljene tudi plače iz dobička; tako imenovani »presežni« plač ni več. Te so namreč samo tam, kjer so poleg plač po tarifnih postavkah še plače iz dobička.

Smisel teh sprememb je, da se omogoči boljše, bolj prosto in gibčno plačevanje v okviru doseženega plačnega sklada. Ta zavisi neposredno samo od obsega in vrednosti opravljenega prometa. S tem, da so plače delež iz plačnega sklada, postanejo tudi plače same dejansko odvisne od poslovnega uspeha podjetja. Število zaposlenih ne vpliva na višino plačnega sklada. Vpliva pa na višino zaslužkov. Ni važen samo obseg prometa. Prav tako važno je, koliko zaposlenih je doseglo ta promet. Važna je torej storilnost. Ne samo večji promet, za večjo plačo je potrebna tudi večja storilnost. To naj omogoči realizacija načela: za več dela in boljše delo večja plača. V takem sistemu ima poseben proračunski prispevek iz plač, kot je uveden v trgovini in gostinstvu, posebno funkcijo. Regulira višine plač. Ker pa je hkrati proračunski dohodek občin, naj bi bile glede na njegovo odvisnost od prometa tudi te čimbolj zainteresirane, kako trgovina in gostinska podjetja gospodarijo.

Takšen je smisel teh sprememb

OBVESTILO

Uprava »Delavske enotnosti« obvešča vse naročnike, ki niso plačali naročnine za naš list devet ali več mesecev, da od 1. oktobra 1956 ne bodo več prejeli »Delavske enotnosti«. Prejšnji številki smo priložili poležnice in upamo, da bo precej naših naročnikov tudi plačalo naročnino. Le tako bodo še v bodoče lahko prejeli naš list.

in takšna so načela, na katerih temelje.

Kako se ta sistem kaže v praksi? Anketiranih je bilo 45 trgovskih in gostinskih podjetij vseh strok. Zbrano gradivo nudi dokaj dobro sliko.

Vsa gostinska podjetja ga ocenjujejo negativno. Trdijo, da je slab, ker ne daje vzpodbude za boljše delo in povzroča težave pri plačevanju »stoodstotnih« plač. Ugotavljajo, da povzroča padec kakovosti gostinskih uslug. Da bi ohranila lanske plače in lanski dohodek, so ponekod zaposlila slabše kvalificirano osebje in s tem znižala kakovost dela. Za uvedbo stanovanjskega prispevka in posebnega prispevka iz plač so se gostinski podjetjem povečale dajatve. Niso pa mogla temu ustrezno povečati svojih dohodkov, ker niso mogla povežati cen razen delno pri pijacah in jedilih. Trdijo, da tudi delavci ne kažejo prejšnjega prizadevanja za pridobitev višje kvalifikacije. Čeprav so ponekod zmanjšali število zaposlenih, trdijo, da ostali kljub večjemu delu ne prejemajo večjih plač, ker še vedno ne dosegajo potrebnega dohodka.

Taka negativna, docela odklonilna ocena je pri gostinskih podjetjih letos razumljiva. Seveda pa v takem izjemnem stanju ocena ne more biti povsem objektivna. Sicer pa uporaba pojma »stoodstotnih« plač opozarja na nekatera napačna pojmovanja.

Nasprotno se je večina trgovskih podjetij - zlasti v Ljubljani - v načelu izrekla zelo ugodno o sistemu, v katerem se obračunavajo plače v okviru plačnega sklada in z uporabo posebnega proračunskega prispevka. Po njihovem mnenju imajo v takem sistemu gospodarske organizacije mnogo večji interes za večjo storilnost, tako da poslujejo čimbolj rentabilno, da streme za čim večjim blagovnim prometom in tega dosegajo s čim nižjimi stroški. Toda hkrati ugotavljajo, da te prednosti v letošnji praksi ne pridejo do izraza. Deloma je temu kriva preostro progresivna skala proračunskega prispevka, deloma pa, ker se ta novi sistem v trgovini izvaja z instrumenti iz preteklega leta.

Za nekatera podjetja je bil prejšnji sistem boljši, ker jim je nudil več možnosti za doseglo presežnih plač, t. j. plač nad plačami po tarifnem pravilniku. Podjetja, ki tako ocenjujejo sistem, ga seveda ne poznajo, ali pa ne upoštevajo sprememb in ga zato presojujejo z vidika lanskega sistema. Zato enačijo poseben proračunski prispevek iz plač z nekdanjim »davkom na plače iz dobička«, prispevek tudi podobno obračunavajo in ga smatrajo kot instrument, ki omejuje »presežni« plačni sklad, pa čeprav tega ni.

Skala za obračun posebnega proračunskega prispevka je po soglasni izjavi podjetij preostro in destimulativna zlasti za delavce, ki morajo delati nadurno - t. j. zlasti v sezonskih podjetjih, ki dosegajo individualne učinke, in za vodilno osebje.

Anketno gradivo je zanimiv dokaz, kako težko se novosti utirajo pot v prakso. Mnoga podjetja novega sistema ne poznajo ali pa uporabljajo še vedno stare, temu sistemu tuje pojme. Podjetja ne obračunavajo plačnega sklada in ga ne dele, temveč izplačujejo plače v višini tarifnih postavk in odvajajo proračunski prispevek z uporabe skale po 3. tč. odloka o obračunavanju plač v gospodarskih organizacijah, ki plačujejo poseben proračunski prispevek. Tega marsikje obračunavajo pravilno samo, kadar delijo »presežni« plačni sklad in obračunavajo »presežne plače«. Kajpak taka podjetja grajajo tak sistem, češ da jim nalaga več dela in omejuje presežne plače, ki jih ne morejo plačati v višinah lanskih zneskov.

Temu pa niso kriva samo podjetja, temveč tudi predpisi. Citirani odlok bi moral biti izvršilni predpis k določbam 89., 96. in 112. čl. uredbe o delitvi celotnega dohodka, ki so v trgovino in gostinstvo uvedla nov sistem. Moral bi vsebovati konkretne predpise, kako deliti plačni sklad po načelih in pojmih novega sistema in kako pri tem uporabiti proračunski prispevek kot instrument plačnega sistema. Toda uvodoma omenjenih bistvenih sprememb citirani odlok ne upošteva dovolj dosledno, kar povzroča v praksi težave in uporabo preživetih pojmov in instrumentov.

Značilni so predlogi, naj bi se proračunski prispevek obračunaval n. pr. tako kot se obračunavata stanovanjski prispevek in prispevek za socialno zavarovanje. Ti predlogi kažejo, kako se je proračunski prispevek iz plač v praksi marsikje izprevergel deloma zaradi napačnega pojmovanja, deloma zaradi ne dovolj doslednih predpisov v enostransko fiskalno dajatev, plačalni sistem pa je v bistvu ostal isti.

Namesto da bi v trgovini in gostinstvu uvedba plačnega sklada, odprava plač iz dobička ponostavila obračun plač in plačevanje storila bolj prožno; namsto da bi bil proračunski prispevek kot regulator višine plač instrument plačnega sistema v smislu načel uredbe o delitvi celotnega dohodka, je dejansko postal nova dajatev podjetij. Potem je razumljivo, zakaj ta v svojih odgovorih ugotavljajo, da se plačni sklad sicer umetno in fiktivno dviguje, ne da bi se s tem ustvarila kakršna koli možnost boljšega in bolj prožnega plačevanja. S predpisanim načinom obračunavanja posebnega proračunskega prispevka, z ohranitvijo pojmov in instrumentov plačnega sistema iz l. 1955, se je ta v praksi ohranil tudi v letošnjem letu, kar pa ni povsem v skladu s spremembami, ki jih je uredbodajalec vnesel v plačni sistem v trgovini in gostinstvu. To so vsekakor dragocene izkušnje, ki opozarjajo po eni strani na trdoživost starih pojmov in instrumentov, po drugi pa na to, da lahko doseže enostranska in ne dovolj dosledna izvedba novih instrumentov povsem druge učinke od pričakovanih in zaželenih.

M. E.

O PRODUKTIVNOSTI V PRVEM POLETTJU

POD PLANOM

Z letošnjim družbenim planom smo predvideli, da se bo letos povečala produktivnost dela za 7 odstotkov. Od tega odpada dva odstotka na boljše izkoriščanje proizvodnih kapacitet, ostalih pet odstotkov pa na samo proizvodnost dela. Zvišanje delovne storilnosti je ena izmed temeljnih nalog, ki smo si jih postavili z družbenim planom ne le v naši republici, marveč v vsej državi.

Letos smo v proizvodnosti napredovali bore malo. Če smo odkriti, smo nekaj celo nazadovali. Proizvodnja je bila za odstotek večja kot lansko prvo polletje, na novo pa smo zapostili 5.150 delavcev. Po zadnjih podatkih je takih že čez 6.000, medtem ko naj bi po planu zapostili na novo le 3.000 delavcev. Torej je bilo, na splošno vzeto, od tistega odpuščanja odvisne delovne sile, o katerem je bilo v začetku leta toliko govora, bore malo.

Vzrokov za padanje delovne storilnosti je več. Eden izmed glavnih bo bržkone v nepravilnem normiranju. Številke govornice, da smo v prvem polletju prekoračevali norme povprečno za 10 odstotkov. Seveda bi bilo normalno, če bi se šukali okrog 100 odstotnega izpolnjevanja norm. To kaže tudi na to, da so bile komisije za plače bolj statistični uradi, ki so zbirali podatke, premalo pa so se posluževale poblastil, ki jim daje uredba, da bi posredovali tam, kjer so norme nesorazmerno visoko presežali. Dokaj redko se je namreč primerilo, da bi na zahtevo komisije za plače revidirali norme.

Prav gotovo je nekaj resnice na tem, da je tudi sistem plač še premalo stimulativen, da bi učinkoviteje vplival na proizvodnost. Kadar govorijo o njem, navajajo v glavnem te-le njegove slabe strani:

Udeležba kolektiva na dobičku je premajhna. Zato kolektiv ni dovolj zainteresiran, da bi s produktivnostjo prišel do višjega dobička, saj od tega ne dobi veliko.

Res je tudi, da so prišli lani kolektivni na precej lahak način do dobička — s povišanjem cen. Tega je bilo letos precej manj. Razdelitev dobička naj bi bila taka, da bi ostal v podjetju velik del tistega, kar pridobi z večjo proizvodnostjo. Glede tega naj bi bil instrument tak, da bi bilo kolektivu jasno, kaj je pridobil z višjo delovno storilnostjo.

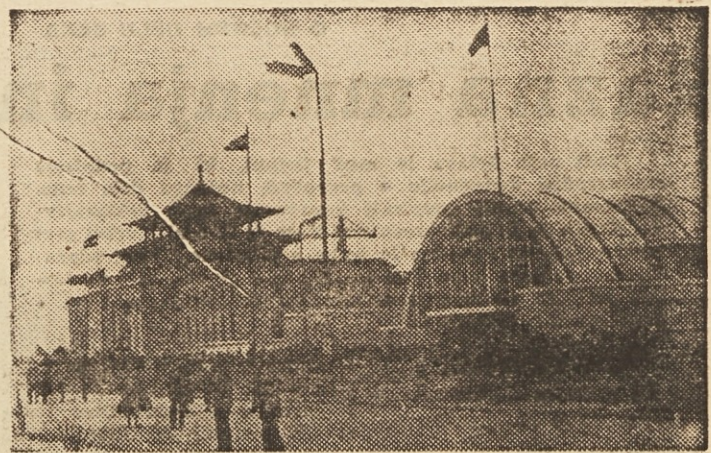
Drugič, pravijo, da je tudi v razdelitvi dohodka znotraj gospodarske organizacije še toliko elementov administrativnega poslovanja, da ima kolektiv v svoji politiki plač precej vezane roke. Kvalifikacije so še vedno temeljno merilo za plače, ne pa to, kar delavec na določenem delovnem mestu daje kolektivu in družbi, kolikšen del vrednosti ustvarja.

Kljub temu, da je sistem nagrajevanja pri nas še nepopoln, daje vendarle veliko možnosti, da nagradimo človeka po njegovem delu. Z doslednejšo politiko normiranja in zlasti z zgraditvijo sistema premiranja moremo doseči mnogo več, kot smo.

Kakor je res, da nam vprašanje produktivnosti ne bo povzročalo toliko preglavic, ko bo velik del zaslužka vsakega proizvajalca in organizatorja proizvodnje odvisen od njegove produktivnosti, oziroma od produktivnosti tovarne, je vendar tudi veliko resnice v tem, da lahko zavestni činitelj precej pomore do višje storilnosti. O tem smo že dosti pisali, pri čemer nenehno naglašamo, da je produktivnost odvisna v prvi vrsti od tistih, ki organizirajo proizvodni postopek, to je od

tehničnega vodstva tovarne, in da je za to treba njih v prvi vrsti dobro nagraditi, odnosno premirati. Vendar tudi sindikalni odborniki dostikrat podležejo naziranjem, da na primer direktorju ne pripada premija, da jo mora dobiti sleherni delavec, ker proizvaja itd. Odborniki se s takimi nazori bolj neredko spoprijemljejo. In dalje se bo marsikdo spomnil, kaj so govorili na zadnjem občnem zboru Republiškega sveta sindikatov, naj se namreč pogosteje kot doslej poslužujemo proizvodnih konferenc, na katerih naj delavci povedo, kaj zavira proizvodnjo. Kajpak bodo tudi mojstri povedali, kdo ruši proizvodno disciplino, kdo šari s surovinami, zakaj je toliko izmečka itd. Takih posvetovanj bi se moral udeležiti tudi član delavskega sveta iz tistega oddelka, ki bi zahteval od delavskega sveta, naj kaj ukrene, če se v tej delovni skupini stvari ne da urediti.

Kajpak je to le delček tega, kar lahko sindikalni odborniki napravijo v boju za višjo produktivnost. Čeprav smo že to-

Posebno pozornost je na velesejmu pritegnil lepo urejeni paviljon LR Kitajske

likokrat pisali in govorili, da je vse zabavljanje čez nizko življenjsko raven zastoj, če se ne bomo z vso resnostjo zavzeli za to, da produktivnost čimbolj zvišamo. Če bomo še dolgo ostali pri teh bornih 200 dolarjih narodnega dohodka na prebivalca letno, bomo lahko še naprej le z zavistjo gledali na druge, kjer je ta tudi devetkrat večji in je zato razumljivo življenjski standard primerno višji. Bodimo pa si na jasnem, da ga ni sistema plač, ki bi že

sam po sebi rešil vse probleme in da bo zlasti v sistemu delavskega upravljanja zavestni činitelj igral še vedno pomembno vlogo. Ne pozabimo na znanj rek, da postane ideja materialna sila kadar jo usvoje množice. Če bi vsak delavec pri nas globoko spoznal kakšnega pomena je produktivnost, bi se tudi potrudil, da bi bila višja. In manj verjetnosti bi bilo, da bi ob zaključkih polletnih planov ugotavljali, da gremo z njo rakovo pot. V. I.

Zagrebski velesejem je končan

Prejšnji teden so se zaprla vrata Zagrebskega velesejma. Enaindeseti velesejem v Zagrebu je bil eden izmed največjih ne samo po obsegu, ampak tudi po številu razstavljalcev. Podjetja iz 26 držav so razstavila okoli 7.000 proizvodov.

V tej obilici razstavljenih predmetov so zavzeli vidno mesto tudi naši izdelki. V desetih paviljnih (s površino 25.000 kv. metrov) so bili razstavljeni izdelki, ki jih danes izdelujemo že doma. Letos je bilo na velesejmu tudi več predmetov, ki so izključno

namenjeni široki potrošnji. Marsikateri obiskovalec, ki se je ure in ure sprehajal po obširnih obeh delih Zagrebskega velesejma, se skoraj ni mogel načuditi velikemu številu izdelkov, ki jih proizvaja naša industrija. Ni ga začudilo samo število, temveč tudi kvaliteta izdelkov, saj se ti zlahka kosajo z inozemskimi. To hkrati dokazuje, da je tržišče ugodno vplivalo na kvaliteten dvig proizvodnje domačih podjetij. Seveda pa moramo povedati, da je na velesejmu tudi nekaj takih izdelkov,

za katere to ne velja. Sloj ko prej bodo morala tudi ta podjetja uvideti, da si le s kvalitetnimi izdelki lahko zagotovijo določen krog potrošnikov.

Je pa še nekaj, kar je značilno za letošnji Zagrebski velesejem — težnja za široko sodelovanje z ostalimi deželami.

Dolgoletne tradicije tega velesejma in dober geografski položaj bosta vsekakor omogočila, da bo ta vsakoletna prireditelj postal osrednja točka blagovne izmenjave med Vzhodom in Zahodom.

GOSPODARSKE VESTI

Tekstilna tovarna v Podbrdu potrebuje letno 6.100 ton volne

Odkar deluje tekstilna tovarna »Bača« v Podbrdu, je na Tolminskem večje povpraševanje po volni. Nova tovarna bo letos potrebovala okoli 6.100 ton volne. Vodstvo podjetja bo skušalo nabaviti vso potrebno volno na Tolminskem. Zaradi tega bodo morali povečati možnosti za rezo ovac in seveda izboljšati tudi pasmo.

Odkrili so rudnik svinca

V vasi Guberevac pri Mladencu je kmet Trifunovič odkril rudnik svinca in bakra. Koliko je te rude v rudniku pa sam ni mogel pojasniti, zato mu je pomagala komisija, ki je ugotovila, da je v rudniku več slojev svinca in bakra. Strokovnjaki Geološkega zavoda bodo šele ugotovili, če se izkoriščanje sploh izplača.

»Jugoslovanski poslovni kurir«

V Zagrebu je začel izhajati nov gospodarski tednik, ki bo izpopolnil vrzel v naši gospodarski žurnalistiki s tem, da bo gospodarskim krogom dajal vse potrebne informacije o gibanju ponudbe in povpraševanja na domačem in tujem tržišču. Po-

polnoma je razumljivo, da je tak gospodarski list nujno potreben vsakemu gospodarskemu podjetju, to pa že zaradi tega, ker je uspešen razvoj vsakega podjetja vedno bolj odvisen od sprememb na področju ponudbe in povpraševanja na domačih in tujih tržiščih.

Naj v tej zvezi povemo še to, da bo »Jugoslovanski poslovni kurir« brezplačno objavljal vse vesti in objave podjetij s področja poslovnih konjunkturnih, ekonomsko informativnih in komercialnih zadev, da bi tako zajel celotno dogajanje našega gospodarskega življenja in nudil vsem zainteresiranim gospodarskim krogom enotno sliko dejanskega stanja ponudbe in povpraševanja doma in na tujem.

50.000 radijskih aparatov so prodali

V minulih osmih mesecih je elektroindustrija dala na notranji trg 78.000 radijskih aparatov. Predvidevajo, da bodo do konca leta proizvedli 160.000 teh aparatov. Mesečno izdelava elektroindustrija okrog 340 radijskih aparatov več kot lani. Z zadnjimi spremembami v kreditni politiki se je promet prodaje radijskih aparatov zelo povečal in smo tako prodali v tem času 50.000 radijskih aparatov.

Novi most v Beogradu

V Beogradu so slovesno izročili prometni novi most čez Sa-

vo, ki so ga začeli graditi pred tremi leti. Razpon le-tega mostu znaša 260 metrov.

Izvoz cementa

Dalmatnske tovarne cementa so izvozile v prvih osmih mesecih letošnjega leta 240.000 ton cementa, to je skoraj toliko kakor vse lansko leto. Na domačem trgu gre zaradi zmanjšanja investicij namreč bolj slabo v denar.

Načrt za povečanje proizvodnje tobaka

V Skoplju so odobrili perspektivni program razvoja naše tobakne industrije in proizvodnje tobaka za čas od leta 1957 do 1961. Po tem predlogu bi pridelali leta 1961 že 45.200 ton tobaka, medtek ko je sedaj proizvodnja 37.000 ton.

Proizvodnja sintetičnega pralnega mila narašča

Pred tremi leti je Zavod za raziskavo materiala LRS usvojil proizvodni postopek za sintetično pralno milo. Tovarna »Teola« je s pomočjo polindustrialne naprave izdelala prvo leto 40 ton, naslednje leto 60, lani 85 ton mila. Pred dnevi so naprave za proizvodnjo tega mila

obnovili in povečali ter ga bodo sedaj lahko proizvajali letno okoli 750 ton, ob treh izmenah pa celo nekaj nad 900 ton. Tovarna »Teola« ima v načrtu gradnjo velike tovarne z letno proizvodnjo okoli 5.000 ton sintetičnih pralnih sredstev. Povezala se bo z milarnami, ki bodo izdelovale iz sintetičnega mila pralne praške.

Še en uspeh Brodospasa

Strokovna ekipa podjetja Brodospas iz Splita je te dni dvignila iz morskih globin potopljeno italijansko podmornico, imenovano »Medusa«, ki je bila potopljena že med prvo svetovno vojno v zalivu Treport v bližini Benetk. Pri dviganju podmornice so sodelovali potapljači in ekipa mornarjev z velikim 350 tonskim dvigalom »Velj Jož«. »Velj Jož«.

Jugoslavija na svetovni razstavi v Bruslju

Aprila prihodnjega leta bo v Bruslju velika svetovna razstava. Jugoslavija bo sodelovala v Palači umetnosti in znanosti, poleg tega pa bo imela še svoj paviljon. Poleg gospodarskega razvoja bo na razstavi prikazana tudi naša državna ureditev, razvoj samoupravljanja, znanosti, kulture itd. poseben oddelek pa je določen tudi za turizem.

Zgradili bodo daljnovod Mostar—Split

Se ta mesec bodo začeli graditi 220 kilovoltni daljnovod Mostar—Split, ta bo povezal elektroenergetske vire BiH z Dalmacijo. Izhodna točka daljnovoda bo transformatorska postaja pri Mostarju, daljnovod pa se bo končal pri Zakuči blizu Omišlja. Po predvidevanju strokovnjakov bo ta daljnovod dolg približno 100 km, postavili ga bodo do avgusta prihodnjega leta.

Tovarna baterij za Burmo

V začetku septembra so iz Ljubljane poslali v Rangun naprave za kompletno tovarno baterij. Te naprave so izdelali v tovarni »Zmaj« v Ljubljani v kooperaciji s tovarnami »Indusa« Litostroj in Tiiki v Ljubljani. Kmalu bodo v Burmo odšli strokovnjaki te tovarne, ki bodo montirali te tovarne in prisostvovali polkusnemu obratovanju Sodijsko, da bo ta tovarna krila 20—40% vseh potreb v Burmi.

Za zaščito pred poplavami

Izvršni svet Bosne in Hercegovine je odobril 20 milijonov dinarjev za najnujnejša dela za zaščito pred poplavami v dolinah reke Sane in Une. Denar bodo porabili za gradnjo obrambnih nastopov.

O NOČNEM DELU ŽENA

Razna mnenja in poskusi

Tudi naša država je med tistimi, ki je podpisala mednarodno konvencijo o prepovedi nočnega dela žena. Nedvomno nismo podpisali konvencije zgolj deklarativno. Treba jo je tudi uresničiti. Zato je Zvezni izvršni svet izdal odlok, po katerem je treba v določenem času odpraviti nočno delo žena. V industriji to v glavnem ne bo težko, problem pa nastaja v tekstilni industriji, posebej v predilnicah.

Nesorazmerja, ki nam še danes povzročajo preglavice

Ze iz stare Jugoslavije smo podedovali veliko nesorazmerje med kapacitetami predilnic in tkalnic. Tkalnic je bilo namreč veliko, predilnic pa premalo. Država je zaščitila kapitaliste, ki so imeli tkalnice, z visokimi carinami na blago, uvoz surovin pa je bil prost. Po osvoboditvi smo sicer zgradili precej predilnic in to nesorazmerje precej omilili, vendar je še ostalo tako, da morajo delati predilnice v treh izmenah, torej tudi ponoči. Od vseh zaposlenih v tekstilni industriji pa je 64,8 odstotkov žena. Če bi torej ukinili tretjo izmeno, bi bila proizvodnja znatno prizadeta in bi to lahko povzročilo resne posledice na tržišču.

Zato si torej danes v tekstilnih tovarnah hudo belijo glave, kaj naj bi storili, da bi ukinili nočno delo žena in da proizvodnja pri tem ne bi trpela. Razumljivo je, da se s tem vprašanjem resno ukvarjajo tudi v Sindikatu tekstilnih delavcev ter iščejo ustrezne rešitve. Temu namenu je bilo posvečeno tudi nedavno posvetovanje Cen-

Žene po svetu še niso enakopravno plačane

Mednarodna revija dela objavlja podatke o tem, kako so plačane žene v primeri z moškimi. Iz tabele je moč razvideti, da dobe v industriji zaposlene žene naslednji odstotek plače, ki jo na enakem delovnem mestu dobe moški: v Franciji 86,6% (leta 1938 je ta odstotek znašal 86,2), na Norveškem 68% (1938 — 59,5%) v Zahodni Nemčiji 63% (1938 — 58,1 odstotkov), v Angliji 59,2% (1938 — 50,6%), v Švici pa 65% (1938 — 58,9 odstotkov).

Do ženske enakopravnosti je po svetu torej še precej daleč. Pri nas takih razlik ni, saj so tarifne postavke določene po delovnih mestih ne glede na to, ali dela na tem delovnem mestu moški ali žena.

tralnega odbora Sindikata tekstilnih in usnjarskih delavcev Jugoslavije z Združenjem tekstilnih podjetij Jugoslavije. In o rezultatih tega posveta zapišimo nekaj besed.

Moška izmena se ni obnesla

Najenostavneje bi kajpak bilo, če bi žene na nočni izmeni zamenjali moški. Na to misel so prišli tudi v nekaterih tekstilnih tovarnah. Toda poskus se ni obnesel.

Večina moških namreč noče stalno delati samo ponoči, čeprav bi bili bolje plačani, dobe namreč dodatek za nočno delo. Celo če bi jim več plačali, niso bili pripravljeni delati samo ponoči. V zagrebški Bombažni predilnici so izučili 30 moških in jih razporedili na nočno delo. Po dveh mesecih jih je ostalo le še 14. In še ti pravijo, da s bodo poiskali delo drugod. V beograjski tovarni »Beograd« so zaposlili 73 moških. Tudi tu je število zelo naglo skopnelo; danes jih je le še 7. Tudi drugod, kjer so to poskusili, ni bilo dosti drugače.

Poskus se torej ni obnesel. Razen tega moški niso tako spretni kot žene. In še neki problem nastaja pri tem: izkaže se, da je v tovarni preveč delavk in tem je treba najti drugo zaposlitev.

Primer MTT

V nekaterih drugih tovarnah so iskali izhod in skrajšanju delovnega časa. Znan je primer Maniborske tekstilne tovarne, kjer so podaljšali delovni čas dnevnih izmen, nočni pa so ga močno skrajšali. Skupno obratujejo na dan 20 in pol ure. Delavke iz te tovarne se pohvalijo, proizvodnja pa ni nič trpela. No, problem ni čisto rešen, saj delajo do polnoči in začenjajo ob štirih zjutraj. Res je pa, da se tega načina ne da uporabiti

prav v vsaki tovarni. Bržčas pa bo le v njem treba iskati izhoda.

Na podoben način so skušali rešiti zadevo v »Dalmatinki« v Sinju. Tam so skrajšali delovni čas vsaki izmeni na 7 ur.

So nekateri, ki pravijo, da ustvarja tak način reševanja tega problema nerazpoloženje pri drugih delavkah, ki delajo polnih osem ur in da tako skrajševanje delovnega časa ne vzdrži kričke, če ocenjujemo delo v predilnicah ali tkalnicah z vidika težine dela drugih poklicev.

Skeptiki gledajo spet precej črno na vso zadevo. To je skok v nekaj novega, nepreizkušene, kar bo treba šele dobro proučiti in polagoma uvajati, da ne bi pretreslo našega gospodarstva, pravijo.

Je rešitev v uvozu prediva?

Če bi le ne našli ustreznih rešitev s tem, da bi priredili delovni čas tako, da ne bi žene delale ponoči in da bi kljub temu proizvedli dovolj preje, bo treba iskati izhoda drugod.

Nekateri predlagajo, naj bi uvozili prejo. S tem spet nismo rešili vprašanja, kam z ženami. Tudi je vprašanje, če zmoremo kaj takega z ozirom na našo zunanjetrgovinsko bilanco.

Drugi predlagajo daljnosežnejšo rešitev: gradnja novih predilnic. Po oceni strokovnjakov bi nas to stalo okrog šest in pol milijarde dinarjev, s čimer bi postavili 100.000 vreten. Testilna industrija ima sedaj v amortizacijskih skladih že pet milijard, ki pa so zaenkrat zamrznjene. Denar bi torej že bil. Preden pa bi te predilnice zgradili, bi trajalo precej časa in zato predlagajo, naj bi Zvezni izvršni svet preložil izpolnitev odloka o ukinitvi nočnega dela žena na tisti čas, ko bo teh »sto tisoč vreten že v pogonu. To pa bo trajalo nekaj let. K temu je treba dodati še problem električne energije, ki bi se zaostрил, če bi vse te tovarne delale samo podnevi.

Vse je torej še v fazi preskušanja in proučevanja ter odločitev ne bo lahka.

—e—

Marjanca Jemec: Iz predilnice

Postopno skrajšanje delovnega časa na Švedskem

Kot poroča oddelek za informacije avstrijske sindikalne zveze, je bila na Švedskem že pred dvema letoma ustanovljena komisija z nalogo, da prouči vprašanje skrajšanja delovnega časa. V tej komisiji so bili zastopani predstavniki sindikatov, delodajalcev in političnih strank.

Pred nedavnim je komisija sestavila poročilo, v katerem predlaga postopno skrajšanje delovnega časa. Od 1. januarja 1958 naj bi delovni čas znašal 47 tedensko, leto dni kasneje 46 ur in leta 1960 največ 45 ur tedensko. Kjerkoli je to mogoče, naj uvedejo petdnevni delovni teden.

Pravijo, da so predlogi komisije realni in da zavoljo tega proizvodnja ne bo trpela.

Kadar pri nas beremo take vesti, si tudi mi želimo, da bi delovni čas čimprej skrajšali... ko bi tega »toda« ne bilo. Delavci v industrijsko razvitih deželah grede v boj za skrajšanje delovnega časa, ker je produktivnost pri njih že tako visoka, da je taka zahteva spričo avtomatizacije nujna. Pri nas pa vsak lahko kar v svoji tovarni vidi, kako je pri nas s produktivnostjo. Ni še dolgo tega, ko sem čakal na vlak na

eni izmed železniških postaj na progi Ljubljana — Zidani most. Osem delavcev je nakladalo gramoz na vagon. Delali so tako počasi, da sem postal pozoren in štel, koliko lopat zmečejo v 10 minutah. Recni in pišči: 63. Vsak ni vrgel niti cele lopate na minuto.

To je resda preveč drastičen primer, da bi ga smeli posploševati. Vendar drži, da bo ostalo skrajšanje delovnega časa za nas le želja, če ne bomo v tem pogledu napravili krepkega koraka naprej.

Mlada žrtev

Dne 14. septembra se je pri delu smrtno ponesrečil tesarski pomočnik v železarni Store, tovarniš Stanko Mastnak. Star je bil komaj 23 let. Pri izbiri poklica se je odločil, da bo nadaljeval očetovo delo, ki je bil dolgo vrsto let tesarski mojster v železarni. Bil je aktiven član mladinske in sindikalne organizacije.

Kako je bil Stanko priljubljen med sotovariši, priča udeležba na njegovi zadnji poti, kakršne ljudje že dolgo ne pomnijo. Pri pogrebu sta sodelovala tudi godba na pihala in pevski zbor »Svoboda«. Pri odprtem grobu sta se v imenu kolektiva poslovila od njega tovariša Bela Vacik in Jaka Vodopivec.

Vzlednega tovariša bomo ohranili v Storaх v trajnem spominu. J. M.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

PREJEMKI

K. A., Skofja Loka: Kot tesarja vas podjetje večkrat pošlje na razna terenska dela, pogosto v kraje, kamor se morate voziti z vlakom. Maja letos ste se cel mesec morali dnevno voziti v kraj svojega terenskega dela. Toda podjetje vam ni povrnilo celotnih prevoznih stroškov, temveč je odtegnilo 600 dinarjev, češ da morate do tega zneska nositi stroške sami. — Odgovor: Če je točno kot trdite v svojem dopisu in je mesto vaše stalne zaposlitve in prebivanja Skofja Loka, potem lahko rečemo takoj, da je podjetje v hudi zmoti. Po 18. čl. uredbе o delitvi celotnega dohodka gospodarskih organizacij lahko podjetje vrati v materialne in režijske stroške tudi stroške za prevoz delavcev na delo in z dela, ki presegajo 600 dinarjev mesečno. Toda v tem primeru gre za prevoz iz kraja bivanja na kraj dela. N. pr. če bi vi stanovali v Medvodah, zaposleni pa bi bili v Skofji Loki, kjer je sedež podjetja, tedaj bi vam lahko podjetje kriilo stroške tega dnevnega prevoza na delo in z dela, ki presegajo 600 dinarjev. Toda vas je podjetje poslalo v drug kraj na terensko delo, kamor ste se dnevno vozili. Za tak primer pa ni uporabljiv ta predpis, temveč odlok o pogojih, ob katerih se stroški za službena potovanja priznajo za materialne stroške (Ur. l. FLRJ št. 11-1956). V tem odloku pa je izrecno določeno, da se izdatki za prevozne stroške oseb na službenem potovanju priznajo kot materialni stroški z dejansko plačanimi zneski. Podjetje vam

je torej dolžno povrniti prevozne stroške v celem znesku brez kakršnegakoli zneska, torej toliko, kolikor znaša cena za vozovnico, ker je bilo po podjetju odrejeno službeno potovanje. Povračilo tega zneska lahko tudi iztožite, če bi podjetje trmoglavó vztrajalo pri svoji zmoti, ki jo povzroča nepravilna ocena dejanskega stanja in uporaba napačnega predpisa. — Sind. p. M. z. ped. Stari trg: Za čas 14-dnevne predvojaške vzgoje mora povrniti izpadli zaslužek organ, ki je predvojaškega obveznika poklical.

KVALIFIKACIJA

Zveza strojnikov RO: 1. Kakšno kvalifikacijo ima strojnik parne turbine in parnih strojev, ki ima izpit in desetletno prakso v tem svojstvu. — Odgovor: Po 1. točki 10. čl. pravilnika o kvalifikacijah, ki so potrebne za upravljanje parnih strojev in turbin, kotelskih naprav, motorjev z notranjim izgorevanjem in vodnih turbin, ter o pridobitvi teh kvalifikacij, se prizna takemu strojniku izobrazba visokokvalificirana delavca.

2. Vsi strojniki so po omenjenem pravilniku visokokvalificirani, kljub temu pa je marsikje delovno mesto strojnika priznано za kvalificirano. Kdo je pristojen za prekvalifikacijo takih nepravilno razvrščenih mest? — Odgovor: Napačna je trditev, da so vsi strojniki po pravilniku, omenjenem v prvem odgovoru, visokokvalificirani. V 2. in 3. točki tega

pravilnika so izrecno imenovani strojniki, ki se jim prizna izobrazba kvalificiranega delavca. Poleg tega je v njem našeta še vrsta poklicev, ki se običajno tudi imenujejo z nazivom »strojnik« in so vsa kvalificirana, nekatera pa celo polkvalificirana; to so po tem pravilniku razni »supravlači«. Označiti vsa delovna mesta »strojnikov« za visokokvalificirana bi torej ne bilo povsem pravilno. Potrebna je diferenciacija. Seveda pa ne izključujemo možnosti, da so ponekod ta mesta morda reš prezniko razvrstili. Taka nepravilnost pa se za sedaj ne da popraviti. Ničče nima pooblastila, prekvalificirati delovna mesta. To bi lahko preprečili tedaj, ko so pripravljali izdajo tarifnega pravilnika. Predlog je bil razobešen 15 dni in v tem času bi lahko s primernimi predlogi preprečili morebitno nepravilnost.

DELOVNA DOBA

P. F., Blejska Dobrava: Najprej ste se izučili sedlarske stroke, po vrnitvi iz vojske ste se pa 1921. leta izučili še čevljarje. Zdi se vam nepravilno, ker vam vajenske dobe niso priznali v delovno dobo. — Odgovor: 23. člen uredbe o določanju in prevešču pokojnih in invalidnih izrecno določa, da se glede na starost vajenca, torej je zavod za socialno zavarovanje ravnal pravilno, ko vam čas učenja ni vstrel v delovno dobo, ker vam tega tudi ni smel po navedenem predpisu.

Prijatelji prirode

PARADIŽ FAZANOV

Bač ni veliko mesto. Leži na levi obali Donave, nekje med Palankom in Somborom. Tu so zelo lepi in bogati gozdovi. Tam nekje med Bačem in donavsko obalo je kompleks gozda ograjen z visoko žično pregrado. Pod krošnjami velikih dreves se skriva čudno naselje. Popotnik bo tu nemalo začuden opazoval električno razsvetljavo in čul vesele zvoke radia.

Deset majhnih ličnih hišic daje ograjenemu prostoru videz naselja, v katerega ne more nihče vstopiti, dokler si ni razkužil čevljev na kakem tri metre širokem pasu zemlje, pokritem z visoko plastjo nekakega praška. Seveda, ko je obiskovalec to opravil, lahko vstopi v fazanogojnico.

razmnoževanja, se spremeni tudi njegov obnašanje. Nič več ni molček, njegov kru-kru je vse glasnejši. Ražen svatbenega kričanja, se predstavi samici tudi z nekakšnimi »neuspešnimi baletnimi koraki«.

Fazana je težko privediti, da bi v normalnih prirodnih pogojih uspešno kljuboval vsem neprivlačkam. Velikokrat se dogaja, da kmalu pogine, potem ko ga prepušte samemu sebi. Vzrok je v tem, ker si ne zna poiskati hrane ali pa podleže nalezljivim boleznim.

Prehrana fazanov povzroča gojitelju precej preglavic. Njihovi

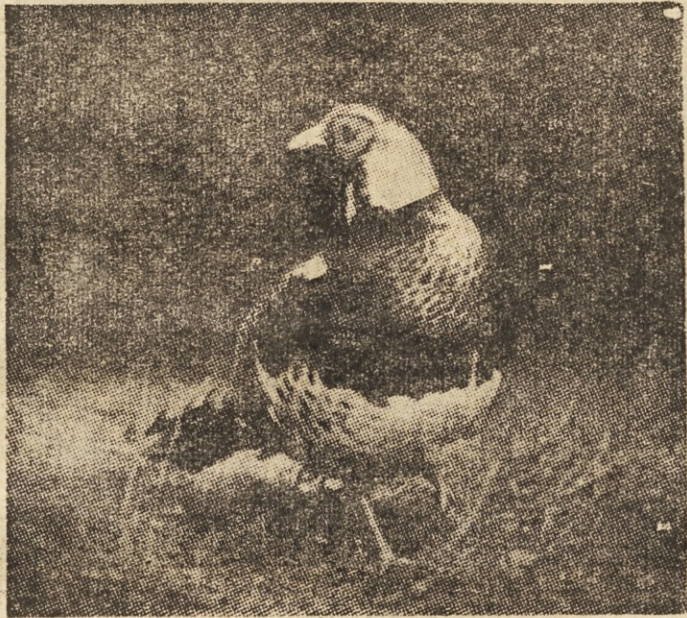
miljenčki dobijo vsak dan okoli deset vrst vitaminov in hranilnih sestavin. Najljubša hrana fazanov pa so mravljinčja jajca. Ta izbirčnost fazančkov daje polne roke dela njihovim skrbnikom. Ti so prisiljeni da po gozdovih iščejo mravlje, kakor vedo in znajo. Boje se, da mravelj v teh gozdovih kmalu ne bo več.

Sele letos se bo začela prava proizvodnja fazanov. Strokovnjaki menijo, da bodo letno vzgojili 14.000 mladih fazančkov. Do te številke je še velik korak, pa tudi denarja bo treba še precej. Toda kmalu bodo vojvodinska lovišča imela dovolj fazanov.

v vsej Evropi in tudi pri nas umetno razmnožujemo fazane. Tako gojenje je precej drago in tudi tvegano, saj so zelo podvrženi kužnim boleznim. V takih primerih morajo bogata lovišča opustiti in tako propade ves trud in delo. Sedaj torej razumemo, zakaj je treba očistiti čevlje ob vходу v fazanogojnico. Vse to nam tudi dokazuje, da je ta ptica v naših krajih še tujec, ki se še ni čisto prilagodila življenjskim pogojem. V odprtih loviških pregradah fazane ostale ptice in samske in zato jih je treba vzgajati v zaprtih loviških v najugodnejših življenjskih pogojih. Fazan je namreč doma na Kavkazu. Odtod so ga prenesli v Evropo, Turko.

moderne fazanogojnice so začeli graditi leta 1952 v gozdu Ristonači pri Baču. Po predvidenem načrtu bodo lahko dobila vsa vojvodinska lovišča dovolj fazanov. Zveza lovskih društev Vojvodine je prispevala precej denarja za gradnjo tega objekta. Pred štirim leti so bili na tem mestu le štirje prostori, zdaj pa je, že cela biološka industrija za vzrejo fazanov. Dosedaj so porabili za vsa dela že 50 milijonov dinarjev.

Nekaj sto fazanov se sprehaja vsak dan v ograjenem prostoru. Ta ptica je tako pisana, da skoraj ni mogoče povedati, kakšna je njena oblika. Perje na gornjem delu vrat in glavi je zeleno, in pomešano z modrim kovinskim sijajem. Na spodnjem delu vrat, prsih, trebuhu in bokih je fazan temno rdečkast. Samci važno korakajo po lovišču, zavedajo se pri tem svoje lepote, dočim so samice skromnejše. Fazani so inteligenčno zelo omejeni. Če ga iznenadi človek ali zver, kar pozabi, da ima krila. Tako ga je strah, da se mrazi ali pa teka sem ter tja. Ko se pri fazanu pojavi nagon

POSEBNOST NAŠEGA PODZEMLJA

Podzemeljski ženitveni ples

Čudno je ime: »človeška ribica« (proteus anguinus). Se bolj čudna pa je ta ribica. Dolga je 20 cm in človek bi sprva mislil, da je majhna jegulja. Najbolj čudno je, da živi proteus v podzemeljskih skrivališčih od Istre do Crne gore.

Človeška ribica je skoraj povsem prozorna, tako da lahko vidimo vse njene notranje organe. Za večni mrak ne potrebuje nobenih oči. Svet te ribice je pod-

zemlje. Tu živi in slavi svojo svatbo. Ko napoči čas parjenja, dobijo samci svojstveno rumeno barvo in polno okraskov, ki so tudi na hrbtu. Višek vsega pa je ženitveni ples. Kako samica vse to opazi, ko je slepa, je danes še tajnost. Ta prebivalec kraških jam je velika prirodna redkost in znamenitost. O njej po svetu mnogo pišejo. Ko človek spozna življenje proteusa, tedaj se mu ne more čuditi.

Samica leže jajčeca pri temperaturi 16 ali več stopinj. Kar je mraz hujši, skoti dva mladiča.

Neka geološka odprava je na obrežju Karskega morja našla polarne sove. Te ptice so pokrite s sivim puhom, le na koncu kril imajo beločrna peresa. Na nogah imajo nenavadno velike in ostre kremplje, kljun pa je zelo debel. Človeka se ne boje, ker ga niso navajene. Čez krila merijo skoraj cel meter. Mladiči so bili tako zabavni, da fotografu ni bilo žal posnetka.

Pogled na Kamniške planine z jezera.

Obiščimo Kamniško Bistrico!

Ozirom se z ljubljanskega Gradu proti severu in prav gotovo te bodo zamikale Kamniške planine. Te so tudi za ljubljanske izletnike, ki si zaželi preživeti nekaj ur pod »tisočaki«, najbližje Za kolesarja je vabljiva lepa, moderna cesta, ki povezuje ljubljansko prestolnico s staroslavnim Kamnikom. V razdalji 24 km je le sto metrov vzpona. Železnica sopiha po tej kratki poti, za dobo atomske energije in raketnih letal le predolgo, saj zapravi na njej skoraj uro dragocenega časa.

Za to polževo naglico boš spetoma bogato nagrajen, lahko boš ogledoval mnoge tovarne in naselja, ki te spremljajo iz Ljubljane vse tja do Kamnika. Sodi, da je ta slovenski predel med najbolj industrijsko razvitimi pa tudi gostota prebivalstva je tu največja, prav zaradi industrijskih Črnuč, Domžal, Mengša in seveda tudi središča tega bazena — Kamnika.

To mesto je bilo že v zgodnjih časih kulturno pomemben kraj. Tu je bila na vsem ljubljanskem podeželju prva šola. V Kamniku je učiteljeval Šolasticus Fridericus že leta 1691. O zgodovinskih razdobjih Kamnika se boš najbolje poučil, če stopiš v zasebni Sadnikarjev muzej. Zanimivo je, da ga mnogi domačinj sploh ne poznajo. Vsak popotnik, ki se oglasi v tej hiši, kjer je pokojni veterinar zbral precej zgodovinskega bogastva, tako od manutove lobanje do ilirskih okraskov in orožja ter številnih ljudskih noš, peč, avb, okraska in spomenikov — bo odšel zadovoljen.

hkrati pa žalosten, ker bo spoznal, da se vsa ta bogatija stiska na preskromnem prostoru in je zato tudi nepregledna. Naj povem, da je kamniški okoliš pomemben tudi zaradi tega, ker je že 22. julija 1941. leta počila tu prva partizanska puška. Izletnik si bo spetoma z zanimanje ogledoval tovarno »Titan«, kjer je v svojih mladih letih delal tovariš Tito.

V kamniški okolic je zanimivosti še na pretek. Zato stopimo dalje. Do Kamniške Bistrice imamo še 14 kilometrov. Pred štiridesetimi leti smo tja peščili z nahrbtniki na ramenih, danes pa pelje iz Kamnika do Kopsič prav lepa avtomobilska cesta; kmalu bo peljala tudi do Bistrice. Kdor noče pesčiti po cesti, bo krenil raje po pešpoti za Bistrico in ne bo mu žal, saj bo videl toliko lepote, za katere so kolesarji prikrašani.

Planinski dom v Kamniški Bistrici obišče vsako leto okoli 5000 izletnikov. Nekateri prežive v senci Kamniških planin tudi po več dni. Kamniška Bistrica služi mnogim izletnikom kot izhodišče za izlete v Kamniške planine. Vsakomur bo ostal obisk pri izviru Kamniške Bistrice pomemben.

Avstralski medved koala je majhna žival. Velik je kot jagnje in pokrit s sivo dlako. Hran se z listjem ekvaliptovih dreves. Ta avstralska žival živi samo tam, kjer raste to drevo. Avstralski medved zdrži dolgo brez vode. Svoje mladiče nosi v vreči.

v Kungarski oblasti, v SZ je jezero Medveže. Voda tega jezera je tako slana, da zaradi gostote drži človeka po gladi, kot v znamenitem Mrtvem morju.

IZ RAZPRAVE NA SEJI PREDSEDSTVA ZVEZE SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV

ZAKAJ DELAVSKI ODER?

Dva vzroka sta narekovala predsedstvu Zveze Svobod in prosvetnih društev, da je na svoji pretekli seji ponovno razpravljalo o amaterskem odru, ki ga snujejo v Ljubljani.

Povod za ponovno razpravo o amaterskem odru so bile različne razprave v javnosti o značaju in težnjah novonujnega se odra. V teh razpravah je bilo čutili, da v javnosti predvsem niso dovolj jasne težnje organizatorjev odra. Pri tem gre zlasti za nezadostno razumevanje treh osnovnih zadev.

Nekateri so začeli razmišljati o tem, ali je ljubljanski gledališki publiko sploh potrebno še eno gledališče, poleg že obstoječih. To vprašanje se je porodilo zato, ker so nekateri menili, da bo novi »oder« poklicno gledališče. Bilo je slišati veliko »za« in »proti« mnenj in dokazov, prepričljivih in neprepričljivih. Vsa ta razprava pa je bila seveda povsem odveč, ker so iniciatorji za ustanovitev odra od vsega začetka zelo jasno odredili, da gre za amaterski in ne za poklicni oder. To je namreč tudi naravno. Zveza Svobod in prosvetnih društev je zveza amaterskih prosvetnih organizmov in bi z ustanavljanjem poklicnega odra stopila iz normalnih okvirov svoje dejavnosti. Čim pa gre za amaterski oder, postane povsem jasno, da je Ljubljani temeljito potreben. Mestno središče, to je njegovi prebivalci, dejansko nimajo možnosti sodelovati v amaterskih gledaliških skupinah, ker jih ni, ali pa obstoječe ne zmorejo s svojim delom zadostiti razmeroma visokim zahtevam publike. Ne gre namreč pozabiti, da razpolaga Ljubljana z ogromnim številom delovnih ljudi, ki imajo veselje sodelovati pri gledališču in ki bi zmogli v svojem delovanju doseči precej visoko raven. Poleg tega ne gre pozabiti, da so nekatere gledališke družine v okolici mesta postale pretresne za posamezne nadarjene igralce, ki pa se ne morejo razvijati naprej. Prav tako ni skrb za publiko. One, ki že zdaj zahajajo v gledališče, ker jim je to postala kulturna potreba, bo vsekakor zanimala rast amaterskih skupin. Poleg tega pa je računati s tem, da bo novi oder pridobil gledališki dejavnosti še novo publiko. Ne gre pozabiti, da so amaterski igralci z neštevilnimi intimnimi družbenimi vezmi povezani z večjim ali manjšim krogom ljudi, s katerimi skupaj živijo, delajo, se družijo in da bodo taki ljudje prišli gledat svoje znanec in tako prišli v kontakt z gledališčem. Nadalje je res, da je Ljubljana kot kulturno in družbeno središče polna visokokvalitetnih gledaliških strokovnih kadrov, ki so nedvomno pripravljeno sodelovati na tak ali drugačen način pri amaterskih gledaliških. To povezovanje poklicnih gledaliških delavcev z amaterski, je namreč nujna potreba za

normalno rast gledališke kulture na njenih obeh polih. To je tam, kjer predstavlja udejstvovanje pri gledališču »družbenega konjičkar« posameznih ljudi, ker to počno iz neke notranje želje po igranju, in tam, kjer je udejstvovanje pri gledališču stroka. Med tema dvema poloma namreč ne sme biti prepada. Takemu škodljivemu prepadu, ki eno stran žene v diletantizem, drugo pa v abstraktne sfere larpularizma se je mogoče izogniti le z aktivnim povezovanjem vse gledališke dejavnosti v neko organsko celoto. Tudi taki povezavi more novo zasnovani oder samo koristiti.

Druge nejasnosti so se pojavile glede usmerjenosti no-

aktivnost v organih družbenega upravljanja. Torej ne gre za cehovsko atomiziranje delovnih ljudi na posamezne sloje, ampak je treba vrednotiti družbeno zrelost posameznih delovnih ljudi, kajti vsi razredno pripadajo istemu razredu, če lahko tako rečemo.

V tem smislu se zde ugotovljeno, ali naj bo delavski oder samo za delavce in samo za delavsko publiko, malce neresna in za povprečnega delovnega človeka skorajda že neokusna. Povsem jasno je namreč, da je za nas delitev ljudi na razredne sloje preteklost, od katere nas loči globok prepad. Ekonomsko družben položaj delovnih ljudi temelji na enakem so-

delavski oder v pravem smislu ustanova, ki razpolaga z odrom, dvorano itd. Okrog tega odra naj bi se snovale posamezne gledališke družine, pa bodisi take, ki jim je ta oder njihov dom, bodisi družine iz ostalih društev, ki bi na delavski oder hodile le od časa do časa gostovat. Naloga vodstva odra bi torej bila, da pripravi taka gostovanja in nastope domačih družin, da daje pobude za nastajanje novih družin in podobno. Poleg tega pa bi pri delavskem odru prirejali tečaje, seminarje itd., tudi za zunanje udeležence, igralce, režiserje, scenografe itd. iz dramskih družin. V njih bi vzporedno s študijem določene gledališkega dela strokovni sodelavci vzgajali

strokovne pomoči društvenim delavcem, ki je, po sodbi vseh gledaliških delavcev, neobhodno potrebna.

Iz povedanega jasno izhaja, kaj hočejo snovalci novega, tako imenovanega delavskega odra. Če dobro preudarimo te njihove želje in težnje, potem si seveda ne moremo nič drugega želeči kot to, da bi snovalci novega odra čimprej in čimbolj uspeli v uresničevanju svojih načrtov in da bi našli pri strokovnih sodelavcih na čimvečjo konkretno pomoč.

Drugi povod za ponovno razpravo o delavskem odru pa so dali številni predlogi, ki so jih Zvezi predložili razni strokovni delavci, glede programa novega odra. Seveda je bilo mogoče o predloženih programih razpravljati samo po razpravi o družbenem poslanstvu odra. Predsedstvo je bilo mnenja, da mora oder usmeriti svoj program tako, da bo idejno v skladu z miselnostjo in čustvovanjem sodobnega naprednega človeka. V tem smislu je odklonilo vse formalistične kriterije, ki niti bi odločali o izbiri programa, kot je predlog, naj bi na delavskem odru igrali samo enodejanke, naj bi težili za enotno šolo v izrazu in interpretaciji, naj bi se omejili na klasična dela itd. V tej razpravi je bilo govora tudi o tem, da je v odrejanju del, ki naj zaslužijo pozornost delavskega odra, paziti na razlike, ki obstajajo med tem, kaj je danes naprednega za mentaliteto človeka v kapitalističnih deželah in za mentaliteto ljudi pri nas. Predsedstvo pa je odločno svetovalo organom odra, naj negujejo dela, ki obravnavajo tematiko našega narodnoosvobodilnega boja in socialne revolucije.

Nobenega dvoma ni, da je ta razprava o delavskem odru na seji predsedstva Svobod in prosvetnih društev prispevala k razjasnitvi vprašanj okrog novonujnega se odra in da je odredila zelo jasno smer njegove dejavnosti. -ra

Zagrebska Delavska knjižnica je v pretekli sezoni organizirala »Književne petke«, sestanke pisateljev z bralci, ki so bili zelo dobro obiskani. Slika predstavlja enega izmed dvajsetih literarnih večerov v pretekli sezoni. Za letošnjo sezono bodo povabili k sodelovanju tudi književnike iz ostalih republik, kar bo napravilo »Književne petke« še zanimivejše.

vega odra. Porodile so se na osnovi formalističnega pojmovanja naziva snujočega se odra, ki naj bi se imenoval »delavski oder«. Nekateri so si to ime razlagali nekako stanovsko cehovsko. To se pravi, hoteli so omejiti sodelujoče pri odru, bodisi igralce bodisi publiko, zgolj na fizične in umske delavce teoretično že zelo problematična, praktično družbeno pa sploh nesprejemljiva. Gledano s stališča jedra, družbenega jedra, delavskega razreda, je v današnji epohi razvoja tehnike zelo problematična trditev, da je jedro delavskega razreda težak, ko pa vsi vemo, da terja mehanizacija tehnično izobraženega delavca, ki je tudi naprednejši, tvornejši in revolucionarnejši, medtem ko je težak nekje konservativen in mu morajo naprednejši sloji pomagati, da napreduje. Poleg tega je v pogojih ekonomske demokracije nemogoče družbeno deliti ljudi po tehnični delu, ki ga opravljajo, ampak jih je treba gledati z družbenega vidika, to je, treba je vrednotiti njihovo zrelost in

cialističnem načelu: nagrajevanje po delu in pravica do soodločanja o vseh družbenih zadevah. To velja za vse družbene sloje delovnih ljudi. Govorjenje o fizičnih delavcih kot o »edinih pravih delavcih« dobiva že malce prizvok demagogije.

Če govorimo torej o »delavskem odru«, je pri tem mišljena predvsem idejna usmerjenost tega odra. Pojem »delavski« je nekje sinonim za napreden, usvarjalen, borben. Iz tega bi se dalo povzeti, da je težnja snovalcev novega odra predvsem v tem, da se okrog odra zbero družbeno idejno dokaj zreli ljudje vseh slojev in poklicev, ki so pripravljeno del svojega prostega časa posvetiti napredni gledališki dejavnosti. Da je to prav in v redu, o tem je komaj še treba razmišljati.

Končno pa je bilo precej nejasnosti tudi glede samega načina organizacije nove ustanove, zlasti zato, ker so snovalci novega odra zelo odločno poudarjali, da gre istočasno za igralske družine in za gledališko šolo.

Po zamisli Zveze Svobod in prosvetnih društev, naj bo

strokovne sodelavce dramskih družin. Na ta način bi vzporedno s pripravo določene igre z družino pri delavskem odru tekli strokovni tečaji za udeležence s terena. To bi bila neke vrste sodobnejša oblika

Spomenik španskim borecem

Sekcija bivših španskih borcev pri Glavnem odboru Zveze borcev si je zadala dve nalogi: postaviti spomenik borecem, ki so padli v boju za svobodo španskega ljudstva v letih 1936 - 1939 in tistim, ki so se potem vrnili v Jugoslavijo ter padli v boju za svobodo lastnega ljudstva. Druža naloga pa je izdaja almanaha španskih borcev.

Spomenik bi stal na Celovški cesti v Ljubljani in je delo znane arhitekta ing. Glanca. Spomenik bo iz sivega granita z alegoričnimi klasičnimi figurami, ki bodo predstavljale značilnosti boja v Španiji ter povezanost tega boja z narodno osvobodilnim bojem v Sloveniji. Visok bo okrog 10 širok pa 6 metrov.

Sekcija namerava izdati tudi almanah bivših španskih borcev,

v katerem bi objavili članke borcev samih. V njem bi objavili tudi številne slike iz bojev v Španiji. Almanah bo pravzaprav zbirka spominov španskih borcev, ki bodo pisali o lastnih doživetjih v boju proti desetkrat bolj oboroženemu sovražniku. S tem bo izpopolnjena občutna vrzel v naši književnosti, saj je med širokimi plastmi našega ljudstva še malo znanega o vlogi mednarodnih brigad in naših ljudi v njih.

Sredstva za zgraditev spomenika bodo nabirali iz prostovoljnih prispevkov tovarn ter ljudskih odborov. Nekateri ljudski odbori in podjetja so že zagotovila svoj prispevek. Prepričani smo, da ne bo podjetja ali ustanove, ki bi odklonila svojo podporo, ko se bo odbor obrnil na njih.

UTRINKI Z OBISKA DELAVSKE KNJIŽNICE V ZAGREBU

POVEZANOST Z BRALCI

Delavska knjižnica v Zagrebu je v marsičem sorodna naši Delavski knjižnici v Ljubljani. Ustanovljena je bila leta 1927, torej leto dni kasneje kot naša. V preteklem letu je izposodila 135.600 knjig, s čimer se je po številu izposojenih knjig približala naši Delavski knjižnici, za katero je prejšnja leta znatno zaostajala. Saj je še leta 1954 izposodila 97.104 zvezke. Ta nagel porast je dosegla knjižnica z izredno aktivnostjo in povezanostjo z delovnimi kolektivni. Se leta 1954 so zagrebški delavci izposodili samo 5 tisoč 788 knjig, leto dni kasneje pa že 22.199. To so vse kakor uspehi, na katere je knjižnica upravičeno lahko ponosna.

V knjižnici so spoznali, da delavci sami ne prihajajo v knjižnico, da jih je treba za to pridobivati. Vsi oglasi v časopisu in podobna reklama, ni rodila zaželenih uspehov. Od leta 1952 pa do 1954, so delavci prebrali približno isto število knjig. Prav zato so začeli pridobivati nove izposojalce med delavci. Začeli so šolami učence v gospodarstvu, kjer so s pomočjo predavateljev začeli organizirati skupne vpise v knjižnico. Poleg tega so nekaterim šolam, ki imajo slabe in zastarele knjige, poslali kolekcijo knjig, s čimer so učence navdušili za branje. Res so imeli skupni vpisi v knjižnico tudi manifestativen značaj, toda precej učencev je tudi po dovršeni šoli še nadalje izposojalo knjige, kar se je najlepše odrazilo v številu izposoj.

Poleg tega pa so pri knjižnici organizirali pet tromesečnih in eden štirimesečni tečaj za knjižničarje, da bi na ta način usposobili v vsakem podjetju po nekaj delavcev, da bodo znali voditi knjižnico in postali obenem tudi najboljši propagatorji lepe knjige. Zato so v teh tečajih največ pozornosti posvetili študiju književnosti, pisateljev, da bi tečajniki znali tudi drugim posredovati bogastvo, ki ga

najdejo v knjigah. Najboljši tečajniki pa nadaljujejo s tem delom v književnem klubu Delavske univerze.

Delavska knjižnica je poslala tudi nekaj kolekcij po 80 do 100 knjig v tiste delovne kolektive, kjer zaradi neurejenosti sindikalna knjižnica ni poslovala ali pa je sploh niso imeli. Ker so bile te kolekcije skrbno izbrane, sestavljene iz najnovejših knjig, so delavci knjige zelo radi izposojali.

Posebna značilnost Delavske knjižnice v Zagrebu je v tem, da širi svojo dejavnost navzven, da ni zaprta v svoje lastne prostore, ampak postaja vse bolj pomemben člen v zagrebškem kulturnem življenju. Tako ne primer prirejajo dvakrat na teden umetniške filme z znižano vstopnino. Po predvajanju filma razlagajo filmski delavci njegove odlike, seznanjajo gledalce z igralskimi stvaritvami in režijo. Zelo dobro obiskana je tudi njihova čitalnica, kjer imajo bralci na razpolago dnevnike, tednike in revije skoraj iz vse države.

Posebnost Delavske knjižnice v Zagrebu pa so književni večeri, ali kakor jih imenujejo »Književni petki«. V pretekli sezoni je vsak petek zvečer eden izmed povabljenih književnikov predstavil bralcem svoja dela, se razgovarjal z njimi o literarnih problemih in o književnosti. Na teh večerih, ki so postali vse bolj priljubljeni, saj je število obiskovalcev naraslo od prvih 80 že na 500, veliko pa jih mora oditi tudi domov, ker nimajo na razpolago večjih prostorov, na teh večerih se je poslušalcem predstavilo blizu 30 jugoslovanskih književnikov.

Pobuda Delavske knjižnice v Zagrebu ima tudi že posnemalce. Tako na primer prireja Društvo prijateljev glasbe razgovore o glasbi, Centralni študentski klub organizira razgovore o književnosti, filmu, filozofiji in drugih vprašanjih. Ljudska univerza v

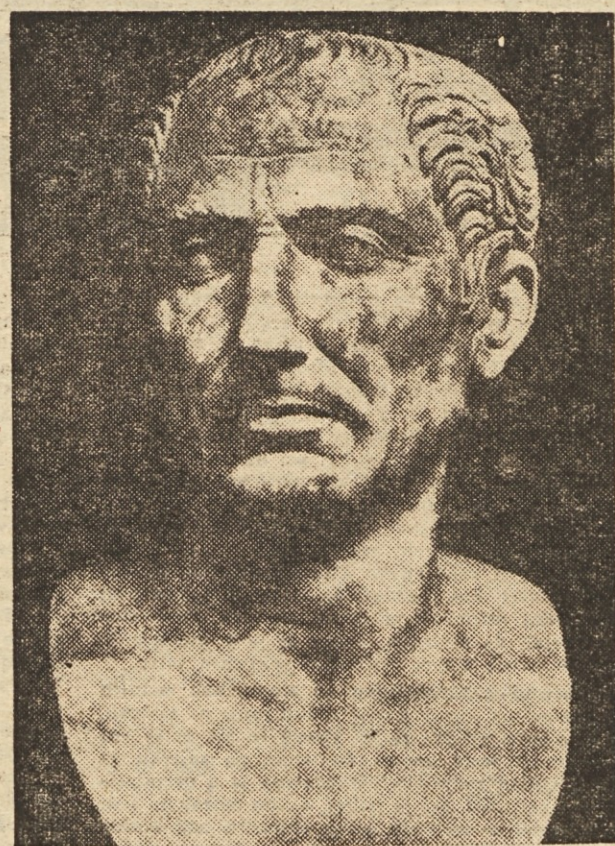
Maksimiru je organizirala »filmski torek«, pododbor Matice Hrvatske v Splitu je organiziral »Kulturni ponedeljek« ki je zajel nekoliko širši okvir, saj na teh sestankih govore književniki, slikarji, kiparji in drugi kulturni delavci. Delavska kulturno-prosvetna zveza na Reki je prav tako organizirala »Književni ponedeljek«, v Beogradu pa Zveza študentov prireja podobne večere.

Za letošnje leto ima Delavska knjižnica obširnejši program. Poleg številnih domačih pisateljev in pesnikov, dramatikov in kritikov, namera va povabiti tudi goste iz drugih republik. Od Slovencev sta povabljeni k sodelovanju književnika Boris Zihnerl in Josip Vidmar.

Zamisel o prirejanju stalnih literarnih večerov se nam zdi posrečena. Bralci tako spoznajo pisatelja tudi osebno, med bralci nastane vrsta vprašanj, na katera bi radi vedeli odgovor. Na takšnih večerih pridobijo poslušalci veliko znanja, spoznajo marsikatero resnico, ki gre mimo njih. Pri nas na Slovenskem je zelo malo bralcev naših knjižnic naročenih na revije. In tako vrsta zanimivih literarnih problemov nikdar ne vznemirlj bralca, marsikateri pisatelj, ki ne čuti v sebi potrebe po izpovedovanju svojih literarnih pogledov, je tako rekoč prisiljen, da jih izpove na takšnem večeru. Ker takšni večeri niso samo enkratni, utrjujejo čvrsto vez med bralci in pisatelji.

Da bi razgovori na teh večerih ne utonili v pozabo, bo Delavska knjižnica s pomočjo Sveta za prosveto izdala skrajšane razgovore v posebni knjigi. Prepričani smo, da bo ta knjiga naletela na zelo ugoden odmev, posebno še, ker so se pisatelji v svojih razgovorih dotaknili skoraj vseh področij umetnosti.

Morda bi kazalo podobne večere organizirati tudi pri nas v okviru Delavske knjiž-

Teško si danes predstavljamo, koliko plastik je stalo po rimskih ulicah, vrtovih, trgovinah, termah in domovih. Trg v Pompejih, neznatnem malem mestecu, je imel na pr. okoli 160 spomenikov, gledališče v tem mestu pa celo 3000.

Največji del rimske skulpture so kopije grških mojstrov. Kot novost so uvedli realizem, ki so ga v dobri meri podedovali od Etruščanov, toda z originalnim smislom za poudarek individualnih karakterističnih potez. Ta svoj realizem so najpopolneje dosegli v portretih. Nekateri od teh portretov so še danes ocenjeni kot nedosežna dela in vzor v kiparstvu. Ta realizem so pogosto uporabljali tudi na reliefih, predvsem na tistih, ki so krasili slavoloke in ki so predstavljali prizore iz vojn in življenja rimskih vojščakov. Uporabljali so ga tudi pri upodabljanju živali in v pejzažih.

Mnogo rimskih plastik je ohranjenih. Zelo važna je bila rimska umetnost za poznejši razvoj zapadnoevropske umetnosti, predvsem pa za starokrščansko, ki je bodesejno zrasla iz rimske, kakor bomo videli v prihodnjih številkah.

Na sliki: rimski portret Julija Cezarja.

nice. Prepričani smo, da bi za umetnost veliko zanimanje, tudi pri nas uspeli tako dobro, kot so uspeli drugod. Saj umetnosti pogosto ne znamo imajo tudi naši delovni ljudje približati.

KULTURNE VESTI

PRVI OBČNI ZBOR SVOBODE »BRATOV MILAVCEV« V BREZINI

Pred kratkim je imela prvi občni zbor DPD Svoboda »Bratov Milavcev« v Brezini pri Brežicah, ki je bila ustanovljena letos februarja. Občnega zbora se je udeležil tudi predsednik občine tovariš Ivan Kolenc, zastopniki občinskega komiteja ZK, občinskega odbora SZDL ter občinskega sindikalnega sveta.

Iz poročil predsednika, tajnika, blaginika in vodij sekcij je razvidno, da je bilo DPD Svoboda »Bratov Milavcev« v Brezini ustanovljena letos v mesecu februarju v glavnem iz članstva sindikalne podružnice pri Opekar- ni Brežice. Ob ustanovitvi je društvo štelo 57 članov, danes pa jih ima že 108. V dru-

stvu delujejo: pevska, dramska, šahovska in glasbena sekcija. Pevska sekcija je že letos nastopila na proslavi 1. maja. Nastopila je tudi dramska ter šahovska sekcija, ki je odigrala nekaj dvobojev in en turnir. Le glasbena sekcija še ni nastopila, ker ji manjka godal. Bila je deležna dokaj izdatne pomoči od strani občinskega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva, vendar znesek še daleč ne zadostuje za nabavo instrumentov, ki so zelo dragi. Zelo bi potrebovali materialne pomoči podjetij, katere so bili doslej le v majhni meri deležni. Manjka jim še veliko stvari za uspešno delo. Pričakujejo tudi, da se bodo vpisali v društvo še vsi oni, ki stojijo še ob strani, posebno pa še Brežičani.

VI.

NA IZOBRAŽEVANJE SO POZABILI

Na občnem zboru Svobode v Zadvoru so ugotovili veliko prizadevnost amaterskih umetniških skupin, medtem ko so na izobraževanje v pretekli sezoni skoraj pozabili. Pevski zbor in godba sta priredila doma več uspešnih nastopov, ki so bili dobro obiskani. Slabše pa je bilo z gostovanji, ki so bila z izjemo v Marezigah in Svetem Antonu na Koprskem slabše obiskana. Na občnem zboru so sklenili, da bodo v bodoče gostovanja temeljiteje pripravili in da bodo skušali navezati neposrednejše stike z društvi zaradi izmenjave gostovanj. Dramska sekcija je v sezoni naštudirala Budakov Metež, prva v Sloveniji komedijo Sterije Popovića Pogospodeno butico, Moliereve-

ga Georga Dandina in za občinski praznik Cankarjevega Kralja na Betajnovi.

Veliko slabše uspehe pa je dosegla izobraževalna sekcija, kjer so se člani zanašali drug na drugega in so priredili le dvoje predavanj. Zalostno je tudi dejstvo, da knjižnica od društva ni prejela nobene podpore in ima zato le 35 izposojevalcev. Na občnem zboru so sklenili, da bodo zato v letošnji sezoni vse svoje sile osredotočili na izobraževalno dejavnost in skušali tako nadoknaditi zamujeno.

USTANOVILI BODO TRILETNE IZOBRAŽEVALNE SOLE

Pred kratkim so imeli v Celju sestanek vseh predavateljev iz celjskega okraja, ki bodo predavali na delavskih

in vzgojno-izobraževalnih šolah. Sestanka se je udeležil tudi član predsedstva Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije tovariš Andrej Svetek. Na sestanku so razpravljali o tem, da naj bi triletna vzgojno-izobraževalna šola nudila delavcem širšo izobrazbo in naj bi ne bila le trenutnega značaja, marveč bi se kasneje v drugačni obliki še nadaljevala. Razpravljali so tudi o metodi pouka, ki mora biti drugačen za starejše kot pa za šolarje. Predavatelji morajo poučevati tako, da bodo poslušalce navajali k samostojnemu mišljenju in k čimvečjemu sodelovanju. Program vzgojno-izobraževalnih šol obsega pet predmetnih skupin in bo lahko nudil vsakemu delavcu trdno osnovo za nadaljnje izobraževanje.

PROSTI DAN

Erskine Caldwell:

HANDSOMA BROWNA

Po zajtrku se je mama odpravila k sosedu, da bi se pogovorila z gospo Howardovo o sestanku sikamorskega ženskega izboljševalnega društva in preden je odšla, je še naročila Handsomu Brownu, naj do njene vrnitve pomije in pobriše posodo, krpe pa naj izpere in razobes; na soncu Sicer je bil ta dan Handsome prost, vendar dejansko nikdar ni imel prosto, odkar je začel kot enajstleten deček služiti pri nas, kajti vedno je kaj prišlo vmes, da ni mogel zdoma in pohajkovati do večera naokrog. Handsomu se nikdar ni posebno mudilo pri pomivanju posode, bodisi ob delavnikih ali ob njegovih prostih dneh, saj je vedel, da se konec koncev vsak dan zanj enako konča; in vedno se mu je posrečilo našti kak izgovor, da je opravilo čim bolj zavlekel. Tega jutra, ko je mama odšla h gospe Howard, je dejal, da je lačen; podal se je v kuhinjo in si pripravil polno kozico odrezkov svinjskih jetrc.

Moj stari je ležal zleknjen na stopničkah zadnjih vrat in dremal na soncu kakor vsako jutro po zajtrku, kadar je le imel priliko za to. Pravi je, da se še ves dan neznansko bolje počuti, če lahko po zajtrku za kak hip prijetno zadremlje. Handsome je s premislekom užival pečenko, saj je vedel, da bo moral po jedi pomivati. Sedel je na stolu nizko sklonjen nad kozico in se mastil z jetrci, ko je nekdo potrkal na vežna vrata. Ker sta bila torej oče in Handsome zaposlena, sem stopil jaz krog hiše pogledat, kdo je pri vratih.

Ko sem prišel na prednje dvorišče, sem zagledal povsem neznan dekletko kakih osemnajstih ali dvajsetih let, ki je stala ob vratih in pritiskala obraz k okencu na vratih, hoteč se razgledati po hiši. V roki je držala štiroglavo rjavkasto torbo, podobno kovčku, bila je razoglavna in dolgi rjavi lasje so ji v kodrih padali na ramena. Se nikoli prej je nisem videl in takoj sem dognal, da je kaka tujka, k bržčas v mestu nekoga išče. Ogledoval sem si jo, dokler ni prišla za kljuko in poskusila odpreti.

»Koga pa želite?« sem jo vprašal, stopil proti njej in obstal pri najnižji stopnici.

Bliskovito se je obrnila.

»Pozdravljen, sinko,« je dejala in stopila na rob stopnišča. »Je oče doma?«

»Ata pri zadnjih vratih dremlje,« sem ji odgovoril. »Ga bom poklical.«

»Počakaj trenutek!« je živahno vzkliknila, skočila po stopnicah in me prišla za roko. »Pokaži no, kje je. Tako bo bolje.«

»Zakaj ga pa hočete?« sem jo vprašal in se čutil, odkod pozna mojega starega. »Koga pa pravzaprav iščete?«

»Je že dobro, sinko,« se je smehljala. »Kar k njemu me popelji.«

Šla sva okoli hiše in vstopila pri lesi na zadnje dvorišče. Pri vsakem njenem koraku je zavel od nje močan val parfuma, nogavice pod kolenom pa so se ji nabirale v gube. Moj stari je krepko spal z glavo naslonjeno na vrhno stopnico in usta so mu široko zevala. Kadar je spal na soncu se je tako zleknil in zmeraj je zagotavljal, da edinole v takem položaju more res udobno drnuhati. Med kuhinjskimi vrati sem videl Handsoma Browna, ki je stoje jedel pečenko iz posode in nas skozi mrežo na vratih opazoval.

Dekle je postavilo kovček na tla, si popravila nogavice pod podvezo in se po prstih splazila k stopnicam, kjer je ležal zleknjen moj stari. Počepnila je ob njem in mu z rokami zakrila oči. Zagledal sem, da je Handsome prenehal jesti prav v trenutku, ko je dvigal polno žlico k ustom.

»Ugani, kdo je!« je vzkliknilo dekletko.

Stari je planil vstran tako, kot je navadno poskočil, kadar ga je mama nepričakovano prebudila. To pot pa se mu ni povsem posrečilo, ker mu je tedaj, ko se je vzravnal, dekletko potegnilo glavo nazaj, tako da še naprej ni mogel ničesar videti. Videl sem, kako sta se mu nozdrvi sunkovito odpirali in zapirali, ko je zaznal vonj parfuma, kot lovskega psu, ki zavoha na drevesu rakuna.

»Ugani, kdo sem!« je znova dejala dekletko in se glasno zasmejala.

»Stavim glavo, da ni Marta,« je rekel ata in otipaval njene lahti prav gorj do komolcev.

»Se enkrat, kdo sem?« ga je držilo dekletko.

Stari je snel njene roke z obraza in presenečen obsedel.

»Vrag naj me vzame,« je dejal. »Kdo zaboga pa ste?«

Dekle je vstalo s stopnic in smeje odšla k svojem

kovčku. Medtem ko smo vsi trije napeto zijali, kaj bo storila, ga je odprla in vzela iz njega šop čisto novih kravat. Toliko jih še v trgovini nisem videl.

Ata si je pomej spanec iz oči in se nato zagledal v dekletko, ki se je sklanjala nad kovčkom.

»Tale vam bo sijajno pristojala,« je dejala, ko je izbrala samoveznicu strupeno zelene in rumene barve. Stopila je k atu in mu jo nataknila okrog vratu.

»Prav za vas je narejena!«

»Zame?« je vprašal ata, jo pogledal in vdihnil vonjave, ki so zaplale od nje.

»Gotovo,« je rekla, nagnila glavo malce postrani in strokovnjaško premerila ata in samoveznicu. »Boljše vam ne bi mogla izbrati.«

»Milostiva,« je rekel ata, »ne vem, kaj nameravate, zdaj se mi pa, da zamaškratite čas. Prav toliko potrebujem kravate kot pujs sedla.«

»Toda poglejte, kakšna je!« je dejala potem, ko je vrgla naročje kravat nazaj v kovček in stopila spet k očetu. »Kako čudovito se sklada z barvo vašega obličja!«

Vsedla se je tesno k njemu na stopnico in mu pričela vezati vozle. Sedela sta drug ob drugem in moj stari je postajal čedalje bolj rdeč v obraz. Dišalo je že po vsem dvorišču.

»Hm, česa ne poveste,« je rekel ata in zdelo se je, kakor da ne ve, kaj govori. »Kdo bi si bil kdaj mislil, da bi se mogla kaka kravata skladati z barvo mojega obraza!«

»Pogledajva se malo v zrcalo,« je dejala dekletko in z dlanjo pritisnila kravato k njegovim prsom. »Ko se pogledate v zrcalo, se boste na mah prepričali, da ne morete brez nje. Kako krasno vam le pristojata!«

Moj stari je poškilil po ulici proti vogalu, kjer je stala hiša gospe Howardove.

»Zrcalo je notri,« je rekel čisto tiho, kakor da bi hotel, da bi ga nihče ne slišal.

»No, pojdiva,« je reklo dekletko in ga prišlo pod roko.

Vzela je kovček in odšla v hišo, moj stari pa za njo. Komaj sta izginila za durmi, je Handsome stopil iz kuhinje in stekla sva na drugo stran hiše k oknu, kjer je bilo moči videti v sobo.

»Kaj sem vam rekla?« je spregovorilo dekletko. »Ali nisem dejala, da jo je sama lepota. Rečem vam, da v vsem svojem življenju niste imeli take kravate, kot je ta.«

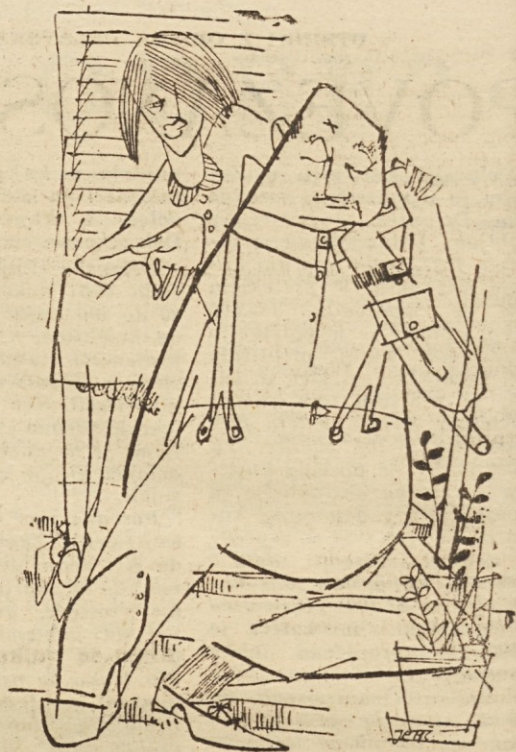
»Bo menda kar držalo,« je rekel ata. »Res je lepa. Zdaj se mi, da sem kar drug človek v njej, ne?«

»Prav gotovo,« je dejala in pogledovala preko njegovih ramen v zrcalo. »Čakajte, vam jo boljše zavžem.«

Stopila je predenj in naravnala vozle kravate pod njegovo brado. Potem mu je položila roke na ramena in se mu nasmehnila. Moj stari ni več gledal v zrcalo, zagledal se je vanjo. Handsome je začel nemirno menčati.

»Mis! Marta se vsak trenutek vrne,« je dejal. »Tvoj ata naj bi se rajše malo bolj pazil. To bo zmešnjava, če se gospa Marta vrne domov in ga zasači, kako se trapa s to kravato. O, zakaj nisem pomil posode! Odšel bi ven, še preden bi se vrnila, saj sem danes prost!«

Moj stari se je nagnil naprej, povonjal je dekletovo dišečo glavo, nato pa jo je objel okrog pasu.

»Koliko pa hočete zanjo?« je vprašal.

»Petdeset centov,« je odvrnila.

Ata je zmajal z glavo.

»Toliko denarja pa nimam,« je žalostno dejal.

»No, no, ga boste že našli,« je rekla in ga potapljala po rami. »Kakšen denar pa je to!«

»Toda nimam ga,« je šepnil in jo krepkeje objel.

»Nimam pa nimam.«

»Pa bi ga lahko kje dobili?«

»Le kje?«

Handsome je zastokal.

»Da mu gre toliko za to staro, umazano kravato!«

je dejal. »Iz tega se ne bo napletlo nič dobrega. V kosteh čutim, da se bo še nekaj hudega pripetilo. In zmeraj je tako — jaz sem vedno prvi, ki se zaplete v kako nadlogo. Čemu si le nisem vzel prosto, še preden je prineslo to punco z njenimi vražjimi kravatami!«

Dekle je objemalo mojega starega okrog vratu in se priželo k njemu s celim telesom. Dolgo sta tako stala in molčala.

»Mogoče se mi pa le posreči, da dobim nekje tistega pol dolarja,« je končno spregovoril ata. »Malo premišljuje in zdaj se mi, da jih bom našel.«

»Dobro,« je rekla in snela roke z njegovega vratu.

»Samo urno.«

»Me boste malo počakali, da se vrnem?« je vprašal.

»Seveda, Samo predolgo se ne mudite.«

Moj stari je stopil k vratom. »Kar tukaj počakajte,« ji je dejal. »Nikamor ne hodite. Kot bi mignil bom nazaj.«

Komaj trenutek zatem je že pritekel skozi zadnja vrata.

»Hadsome!« je kričal. »Hadsome Brown!«

Hadsome je zaječal, kakor da bi se poslavljaj od tega sveta.

»Kaj hočete na moj prosti dan, mr. Morris?« je vprašal in pokazal glavo izza hiše.

»Je čisto vseeno, kaj hočem,« je rekel ata in tekel po stopnicah. »Pojdj z menoj. Pa hitro!«

»Kako bo sedaj, mr. Morris?« je vprašal Handsome.

»Mis! Marta mi je naročila, naj pomijem vso posodo do njenega prihoda. Prej se ne morem lotiti nobenega drugega dela.«

»Posoda te bo že počakala,« je rekel stari. »Ko bomo opoldne iz nje pojedli, bo tako ali tako spet umazana.«

Zagrabil je Handsoma za rokav in ga potegnul za seboj na cesto. »Premakni se in ubogaj na besedo!«

»Šla sva po cesti, Handsome pa jo je ubiral za nara in naju skušal dohiteti. Ko smo prišli do hiše Toma Owensa, smo zavili na dvorišče. Gospod Owens je delal na vrtu.

»Tom!« je zavpil ata čez plot, »sklenil sem, da ti danes prepustim Handsoma za delo na vrtu, saj si me že prosil zanj. Začel bo takoj!«

Porinil je Handsoma na Owensov vrt in ga hitro popeljal med gredam; zelja in repe h gospodu Owensu.

»Daj mu motiko, Tom,« je rekel. Izvil je gospodu Owensu motiko iz rok in jo dal Handsomu Brownu.

»Toda, mr. Morris! Ali ste čisto pozabili, da sem danes prost?« je ta vzkliknil. »Rečem vam, da ne bom okopaval tega zaniknega plevela!«

»Kar molči, Handsome,« je dejal ata, se obrnil in ga krepko zgrabil za rame. »Za svoje stvari se brigajte!«

»Toda saj je to moja stvar, mr. Morris!« je odvrnil Handsome. »Ali ni to moja stvar, če sem danes prost?«

»Se celo življenje imaš pred seboj, lahko se boš še

Jesenski izlet v Zasavje

Težka oporoka

V arheološkem muzeju v Splitu je oporoka, ki je težka pet tisoč kilogramov. Morda ni ta oporoka znamenita le zaradi svoje teže, prav gotovo je to naš najstarejši dokument. Oporoka je iz prvega stoletja pred našim štetjem in je vklesana v kamen. Našli so jo v Solinu pri Splitu.

V tem rimskem napisu piše, da je Pomponija Vera dala svojim naslednikom 20.000 sestercijev, da bi ji postavili spomenik na grobu, kjer je pokopana skupaj s svojim osvobodjencem. (Osvobodjenec je bil v rimski dobi bivši suženj, katerega je njegov gospodar osvobodil, vendar je moral še nadalje bivati v njegovi bližini.) Na spomeniku piše, da ta vsota ni bila dovolj in so zato nasledniki Pomponije dodali še 4.000 sestercijev, da so lahko zgradili spomenik.

To je edinstven dokument pri nas.

Obrnimo pregovor!

Znan je pregovor, da velika riba požre majhno. Kazno je, da vedo to vse ribe in ribice, razen majhne ribice, ki jo imenujemo chiasmomum niger. Ta živi v vodah okoli Bermudov. Napade ribo, ki je tudi trikrat večja od nje. Gobec odpre tako široko, da zlahka požre večjo sovrstinco. Trebah se ji napne, žrtev pa leži v njem zvrta v polkrog.

Torej, pregovor vendarle ne drži vedno.

Vodnjak so preselili

Med redkimi zgodovinskimi spomeniki iz srednjega veka je tudi vodnjak, ki so ga postavili vurbeski plemiči v Ptuj leta 1632. Še pred desetimi leti je stal v Zmajskem gradu. Med vojno so ta dvorec popolnoma porušili, le vodnjak je ostal nepoškodovan. Ker pa je redek spomenik, so ga preselili v Ptuj (seveda samo zgornji del).

Zgornji del vodnjaka je lesen. Ogrodje je še tako močno, da bi z njim lahko še danes črpali vodo.

Ča ta in še mnogi drugi spomeniki NOB v okolici o hudih borbah in siavnih zmagah zasavskih partizanov.

Ves svetogorski okoliš pa ima slavno zgodovino, ki sega v dobo pred tri tisoč leti. Ozemlje okrog Svete gore, Roviškova in vse do Vač so naseljevali stari Iliri, ki so imeli tu mnogo selišč. Bili so rudarji, topilci bakrene rude in izdelovali bronasto orodje, orožje in razne okraske. O tem te bodo poučile številne najdbe v ljubljanskem muzeju pa tudi po vseh večjih muzejih v Evropi in celo v Ameriki.

Za povratek imaš na razpolago več lepih in udobnih poti. Kdor se hoče skopati v naravno topli vodi, se bo napotil v Medijsko kopalnišče in Izlake; od tam ima na razpolago zagorski avtobus, ki ga bo pripeljal na popoldanski ali večerni vlak. Na tej poti bo spoznal lepo razvijajoče se rudarsko Zagorje, z mnogimi stavbami, ki s onastale po osvoboditvi.

Kdor pa si želi za povratek senčne gozdne poti, ta bo krenil s Svete gore na Litijo in spoznal kraje, kjer je bila v Cirkušah partizanska tiskarna. Zelo priljubljena je tudi pot s Svete gore mimo Cveteža na Klenik, kjer se je rodil pisatelj Fran Celestin (1843-1895). Na Vačah (523 metrov) si bo ogledal najstarejši zasavski trg in krasno novo šolo. Z Vač pa ima možnost, da pride na vlak v Litijo ali Kresnice. V enem dnevu bo spoznal lep del Zasavja in njegove zanimivosti.

Zivi drogovi

V subtropskih krajih uporabljajo pri napeljevanju telekomunikacijskih prevodnikov pogosto žive kaktuse. Do tega so prišli samo zato, ker so betonski in leseni drogovi predragi. Poleg tega bi v peščenih tleh izredno težko pricvrstili prave telefonske droge. Povedati moramo, da imajo kaktusi zelo globoke korenine. Seveda pa je napeljevanje žice zaradi kaktusovih bodic »nekoliko« neprijetno.

»Mislim sem — da bi — mogoče — hoteli spet zavzeti kravato —«

»A res?« se je zasmejala.

Vstala je in zaloputnila pokrov kovčka. Moj stari je še kar sedel na postelji in jo gledal, ko je vzela kovček in odšla iz sobe. Glavna vrata so tresnila in slišala sva hitre korake po stopnicah. Čez nekaj hipov je bila že daleč na cesti in že je zavijala na dvorišče Toma Owensa.

Moj stari je dolgo sedel na postelji in gledal strupeno pisano kravato na tleh. Nato je vstal in jo z vso silo brenil po sobi, potem pa je odšel na zadnja vrata in sedel na stopnice, kjer je tako rad spal zleknjen na soncu.

Prevedel S. P.

Sveta gora pri Litiji se dviga v sredini Zasavske doline in med najbolj priljubljenimi izletniškimi točkami za revirske kraje in ljubljanske pa tudi hrvaške planince. Oskrbovana je vse leto, prav udoben planinski dom je zgradila agilna podružnica Planinskega društva Zagorja ob Savi po osvoboditvi. Dom je moderno opremljen in ima več sob, v njih je 70 ležišč.

Najbližnji dostop — le 100 minut — je z železniške postaje Sava pri Litiji. Dobro markirana pot se dviga takoj za železniško postajo Sava in popotnik mora prehoditi le višinsko razliko 616 metrov; vas Sava ima namreč 233 m, Sveta gora pa 849 m nadmorske višine. Najkrajša pot je

mo Rovišč. Od Tirne do Rovišč imaš lepo, udobno pot, speljano mimo sadovnjakov in travnikov. Šele zadnji del pot se spet začne dvigati pri Roviščah. Tam je bil nekoč star grad, v vasi pa se je rodil zgodovinar Hugo Bren (1881-1953), pisal je v zgodovinsko revijo Carmilio in druge, o jantzenistih na Dolenjskem pa celo v Dolenjski list.

S Svete gore imaš prekrasen razgled na vse zasavske hribe, pa na gorenske, notranjske in dolenske gore. Okrog svetogorske cerkve je bil nekoč utrjen tabor, kamor so se zatekali okoliški kmetje ob času turških vdorov. Tabor je viden še danes in je eden najlepših v naših krajih. Vredno si je ogledati spomenik kipa Kralja, postavljen padlim vojakom iz prve svetovne vojne.

V narodnoosvobodilni vojni je bil ves okoliš Svete gore zavetišče prvih zasavskih borcev. V bližnjem zalesku Cvetež pod Sveto goro je spomenik prvemu zasavskemu partizanskiemu organizatorju in borcu Lojzetu Hohkrautu, kandidatu CK. Bil je težko ranjen in se ni hotel živ predati nemški patrulji, ki ga je težko ranila iz zasede. Danes pri-

Koga se volkovi bojijo

Ze od nekdanj je med našim ljudstvom živa vera, da se volkovi boje dolgega repa in to celo nepravega, ki se vleče za človekom ali vozom. Nekateri kmetje, ki se ne srečujejo radi s temi zvermi, privežejo za voz dolgo verigo.

Pripovedujejo, da je bolje, če se z volkom ne srečajo. skozi vas Tirno in Kalce pa mi-

Planinska koča na Sveti gori v Zasavju. Kočo je zgradilo leta 1946 PD Zagorje ob Savi. Najbližji dostop je z železniške postaje Sava pri Litiji, do vrha je le dve uri hoda.

Nov fotografski postopek

Neka angleška družba se trenutno bavi z najnovejšim postopkom fotografiranja. Tu gre v glavnem za fotografsko reprodukcijo s pomočjo elektrostatične metode. Tisto pranje z vodo in kemikalijami bo torej odpadlo.

Po novem procesu ne bodo več uporabljali za svetlobo občutljivega papirja, ampak bodo napravili končne slike kar na navadnem papirju. Postopek je zelo praktičen in ga bodo uporabljali pri radiografiji in pri reprodukciji dokumentov ter tehničnih načrtov.

Nič več umazanih prstov

Zelo neljubo opravilo vsakega, ki piše na pisalni stroji, je izmenjava traku. Do sedaj skoraj ni bilo moč izmenjati traku, ne da bi umazali rok.

Nova naprava in poseben trak za pisalni stroj bosta omogočila, da si ob izmenjavi traku na pisalnem stroju ne bomo umazali rok. Za to se imamo zahvaliti dvema majhnima izumoma. Predvsem je nekaj novosti v napravi, ki prenaša trak po pisalnem stroju. Drugi izum pa je v tem, da je trak v dveh plastičnih škatlah.

Roke se ne umažejo zaradi tega, ker držimo v rokah, ko nameščamo trak, le plastičen ovoj in ne trak. Potrebno je samo, da se nalahno dotaknemo določenega mesta in trak se dvigne in skoči iz stroja.

Male in velike plime

Na naši obali ni velikih razlik med plimo in oseko. Drugače pa je v drugih morjih in oceanih. Poglejmo, kako je v zalivu Fundy pri Novi Škotski. Morje se v tem zalivu dviga kar za 15 metrov. Zato morajo okoliški prebivalci stalno spremljati gibanje morja.

Kravje kosilo

Ko je govedo na paši, je približno devet ur. Ko se vrne v stajo, žveči še nadaljnjih devet ur. To pomeni, da »strada« samo šest ur.

»Nalenaril«, je rekel ata. »Sedaj pa se loti dela, kakor sem ti ukazal!«

Handsome je dvignil motiko in udaril v zemljo. Rastje pa je bilo žilavo in prepleteno, tako da je motika odskočila za najmanj čevljev visoko.

»Poslušaj, Toma«, je spregovoril ata in se obrnil, »sedaj mi pa daj petdeset centov.«

»Pred večerom že ne bom plačeval«, je odvrnil gospod Owens in odkimal. »Kaj pa, če ne bo zaslužil za pol dolarja? Naj se kasneje izkaže, da vse skupaj ni bilo vredno petdeset centov — sebi v izgubo bi sedaj plačeval.«

»Glede tega si ne beli las«, je dejal ata. »Se bom že jaz pobrigal, da bo njegovo delo vredno pol dolarja. Večkrat bom prišel pogledat in bom popazil, da bo delal, kakor je treba.«

»Prosim, mr. Morris, gospod!« je rekel Handsome in pogledal ata.

»Kaj je, Handsome«, je odvrnil.

»Jaz danes ne bom okopal, prosim gospod. Danes hočem imeti prost.«

Ata je Handsoma strogo pogledal in mu s konico čevlja pokazal na motiko.

»Tom, sedaj mi pa daj petdeset centov«, je dejal.

»Čemu se ti tako mudi? Saj še začel ni, pa že hočeš denar!«

»Tako moram urediti neko nujno stvar. Torej Tom, če mi plačaš...«

Gospod Owens je malo pogledal, kako je Handsome vrtel motiko, nato pa je segel z roko v žep pajaca in potegnil na dan polno prgišče žebeljev, vijakov in drobiža. Dolgo je šaril po drobnariji in končno vendarle nabral za pol dolarja petakov in desetakov.

»Ce bo črnc lenaril, sem ga danes prvič in zadnjič najel«, je dejal očetu.

»Ne bo ti žal«, je odvrnil ata. »Handsoma Brown je eden izmed najboljših delavcev, kar sem jih kdaj videl.«

Tom Owens je izročil atu denar, nato pa je vsul

ostalo šaro nazaj v žep. Kakor hitro je moj stari začutil denar, jo je jadrno ubral proti lesi.

»Oprostite prosim mr. Morris, gospod,« je kliknil Handsome.

»Kaj spet hočeš, Handsome?« je zavpil nazaj ata.

»Ali ne vidiš, da se mi mudi?«

»Ali bi lahko malo prej nehal? Rad bi si privoščil še kosček mojega prostega dne.«

»Ne!« je kriknil ata. »Ničesar nočem več slišati o tvojem prostem dnevu. Si mene že kdaj videl, da bi si vzel prosto?«

Mojemu staremu se je tako mudilo, da nikomur ni več ničesar rekel, niti gospodu Owensu ne. Zdirjal je nazaj po cesti in stekel v hišo. V teku je zaloputnil večna vrata za seboj.

Dekle je sedela na postelji, ravnala kravato za kravato in jih zlagala v kovček. Ko je ata prisopihal v sobo, je dvignila glavo in ga pogledala.

»Ali vam nisem rekel? Denar je tu!« Sedel je poleg nje na posteljo in ji vsul drobiž v dlan. »Kot bi trenil, sem ga imel!«

Dekle je spravilo denar v denarnico, zložilo še ostale kravate in si popravila nogavice na kolenih.

»Tu imate vašo kravato«, je dejala in vzela s postelje strupeno pobarvano kravato in mu jo stisnila v dlan. Kravata je padla na tla k njegovim nogam.

»Toda — ali ne boste — je prepadeno dejal in se zastrmel vanjo.

»Česa ne bom?« mu je odrezala. Moj stari je buljil vanjo z odprtimi usti. Ona pa se je sklonila nad posteljo in zložila preostale kravate v kovček.

»No, mislim sem, da mi boste spet zavezali kravato, kot ste jo maloprej«, je počasi dejal.

»Poslušajte«, je rekla. »Saj sem vam jo prodala, ne? Kaj pa bi še radi za petdeset centov? Do večera moram obiti še vse mesto. Koliko bi pa po vašem zaslužila, če bi vezala kravate vsem tistim, ki jih že imajo?«

»Jaz — sem pa mislil — je zajecjal moj stari. »Kaj ste mislili!«

NIKITA HRUŠČEV

pri nas na zasebnem obisku

Pretekli teden je prispe, v Jugoslavijo prvi sekretar Komunistične partije Sovjetske zveze, tovariš Nikita Hruščev. V spremstvu tovariša Tita je med drugim obiskal državno posestvo Beble, zagrebško velesejem ter ladje: jedrilnico »Uljanik« v Puli kjer je prisostvoval splovnim ladjem »Uljanik«.

Tovariš Hruščev je bil pri nas na zasebnem obisku. Vsekakor pa je uporabil to priložnost, da je z našimi voditelji zmenjal mnenja do nekaterih mednarodnih vprašanj in glede nadaljnjega razvijanja odnosa med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo.

OBISK NORVEŠKIH SOCIALISTOV PRI NAS
Izmenjava stališč

Pretekli teden je bivala pri nas delegacija norveške Delavske stranke, ki so jo sestavljali Hakon Lie, Finu Moe, Jens Chr. Hauge, Aake Anker-Ording in Per Monsen. Obisk je bil namenjen izmenjavi mnenj in stališč do poganeznih vprašanj razvoja socializma in mednarodnega položaja.

Posebej so obravnavali naslednja vprašanja: strukturne spremembe v kapitalizmu, razvoj ostalih dežel, razvoj mednarodnega položaja in vprašanja, ki so se pojavila v socialističnih gibanjih. Ob koncu so izdali skupno uradno sporočilo, v katerem so naglasili, da so potekali razgovori v prijateljskem vzdušju, odkritem pojasnjevanju stališč in vzajemnem spoštovanju gledišč. Ugotovili so, da se je taka izmenjava mnenj in vprašanj, ki so zelo pomembna za socialistična gibanja obeh dežel, kakor tudi za mednarodno delavsko gibanje, ponovno pokazala na zelo koristno obliko sodelovanja med obema delavskima gibanjema.

Pri teh razgovorih so zastopali SZDLJ tovariši, Edvard Kardelj, Veljko Vlahović, Milenka Popović, Mena Marković, Miloš Miličič, Vlastko Begović in Janez Stanovnik.

O DELAVSKEM SOODLOČANJU V SOVJETSKI ZVEZI

GLASNEJŠE ZAHTEVE

Ma v Jugoslaviji, kjer delavci sami upravljamo tovarne, z velikim zanimanjem spremljamo razvoj gibanja za delavsko soodločanje v svetu. Kajpak nas zanima, kako je v Sovjetski zvezi in kako si demokratične težnje ubirajo pot v novih razmerah.

Nedvomno se v kapitalističnih državah spričo vedno močnejše koncentracije kapitala, močno zaostreje tisto klasično nasprotje kapitalističnega sistema proizvodnje, v katerem ima ta vsebolj družbeni karakter, proizvodna sredstva pa so v rokah kapitalistov. Edin mirni izhod je v tem, da dobe delavci več besede pri upravljanju kapitalističnih podjetij. Glede tega je značilna zahteva norveških sindikatov, ki ugotavljajo, da bo privatni kapital dosegel kmalu vsoto 50 do 60 milijonov kron, če ne bo prišlo do temeljnih sprememb v strukturi lastnine kar pa je malo verjetno. Zato pravijo, je to osnovni problem delavskega razreda Norveške, ki bo vse težji, če ne bomo sprejeli pobude za demokratizacijo oblasti in za ustvarjanje možnosti, da bi dobil delavski razred pravico odločanja v gospodarskem življenju dežele.

V Sovjetski zvezi so proizvodna sredstva že družbena lastnina in se to klasično protislovje kaže med administrativnim upravljanjem gospodarstva in težnjo proizvajalcev, ki družbena proizvodna sredstva uporabljajo, da imajo več besede pri upravljanju podjetij. Glede tega je sila zanimiv članek, ki je bil prejšnji mesec objavljen v ugledni sovjetski reviji »Partijnaja žizn«.

Članek uvodoma ugotavlja, da so izkušnje zadnje dobe pokazale, kako velikega pomena je nadaljnji razvoj iniciativne množice in da ga ni vprašanja, ki bi ga bilo moč rešiti brez izkušnje kolektiva. Doseči je treba, da bo kolektiv bolj kot doslej vplival na delo podjetja. Potem pa naglašajo, da to nikakor ne bo škodilo njihovu načelu enotnega vodstva.

»Kakšen pa je pravzaprav namen enotnega vodstva«, se vprašuje pisec. »Zagotoviti najboljše izkoriščanje vseh možnosti podjetja in pravičen razvoj skladno z interesi države in ljudstva. To pa je odvisno od discipline in iniciative podrejenih. Disciplinina pa je toliko trdnjša, v kolikor podrejeni jasneje spoznajo, kaj se od njih zahteva, in kolikor so bolj zainteresirani za posle podjetja. V takem primeru tudi voditelj podjetja lahko samozavestneje odloča, če naleti pri tem na večjo podporo kolektiva.«

Pisec smatra, da so proizvodne konference taka oblika demokracije, s katero je moč spustiti iniciativno delovnega kolektiva. Na njih naj razpravljajo o povečanju produktivnosti, znižanju proizvodnih stroškov, zaščiti dela, o menzah in stanovanjski graditvi. Torej je izpolnjevanje proizvodnih konferenc ena izmed poti v nadaljnjem povečanju vloge kolektiva v upravljanju podjetja.

Vse to za pogoje, v katerih je gospodarstvo enotno vodeno od zgoraj navzdol nedvomno drži in drugače v takem sistemu niti biti

pravilja le o čim boljšem načinu izpolnjevanja proizvodnih nalog, ne da bi lahko količkaj vplival na asortiman proizvodnje, na samo gospodarjenje s skladi, itd., saj je v glavnem vse s planom predvideno. Vendar je v vsem članku najpomembnejši konec. Tako pravi:

»Naravno je, da dobivajo sedaj, ko je važno, kako čim širše sloje delavcev pritegniti k upravljanju podjetja, proizvodne konference vse večji pomen. Vse to je nujno, toda je samo del v nadaljnjem povečanju dejavnosti delavskega razreda. Vsi uvidevamo, da je treba dati podjetju več samostojnosti in možnosti, da samo rešuje vrsto vprašanj. Ta pretirana centralizacija, ki je obstajala do današnjih dni, je postala velika zavora pri delu...«

Torej tudi v Sovjetski zvezi dozoreva misel, da je treba dati podjetju več samostojnosti in iščejo pota, kako bi pritegnili delavce k upravljanju podjetij.

Sestanek biroja
Socialistične internacionale

V Londonu se je sestal pod predsedstvom sekretarja Morgana Philippsa biro Socialistične internacionale.

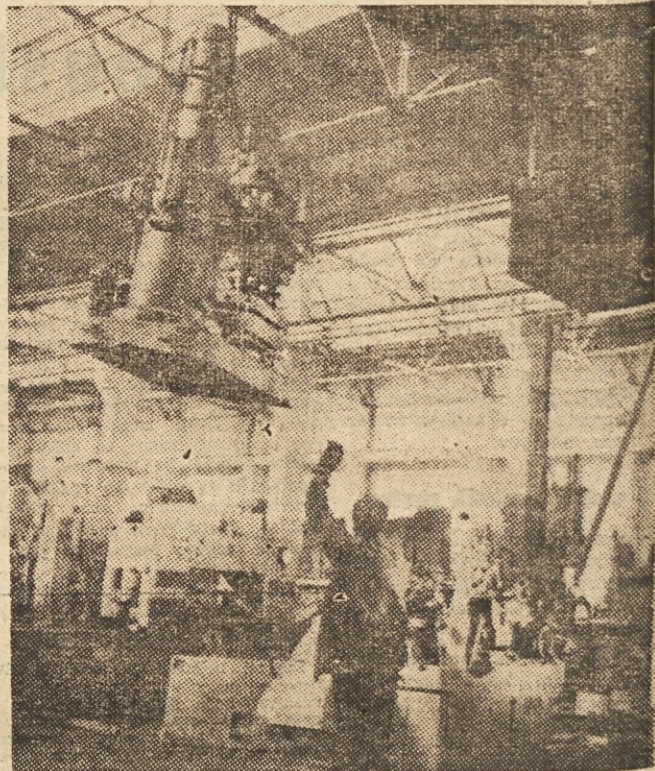
DELAJSKO SOODLOČANJE V INDIJI

PO NAŠEM VZORU

Ideja delavskega upravljanja v Indiji dobiva v zadnjem času konkretne oblike. Indijska vlada že dalj časa proučuje zakonske osnutke, po katerih bi dobili delavci pravico do sodelovanja v upravljanju javnih ustanov in privatnih podjetij.

Indijsko ministristvo dela in ministristvo železnice sta temeljito proučila sistem delavskega upravljanja v raznih deželah. Sekretar ministristva za gospodarstvo, ki je bil del časa pri nas, je poročal o sistemu delavskega upravljanja v Jugoslaviji. Indijska vlada se je potem, ko je proučila vse te sisteme, odločila za jugoslovanskega, ker je za njih najprimernejši in ga bodo uvedli z nekaterimi spremembami skladno z njihovimi pogoji, čim bodo sprejeli drugi petletni načrt. Ministristvi dela in železnice bosta poslali k nam še posebno delegacijo, ki naj podrobneje prouči sistem delavskega upravljanja pri nas. Ta delegacija bo obiskala še druge države. V njej bodo bržkone tudi predstavniki nekaterih državnih podjetij in še drugih ministristev.

Med delavskim sindikatom Tata in indijsko družbo železa in je-

V drugi petletki bodo investirali na Kitajskem dvakrat več kot prvi — Montaža stroja, ki so ga izvozili iz Češkoslovaške.

lavške in mestne svete izvolili so po enega, v konsultativni svet pa dva profesionalna funkcionarja. Sprva bo član svetov imenoval sindikat, pozneje pa jih bodo izvolili s tajnim glasovanjem. V sporazumu so tudi podrobno določena pooblastila posameznih organov delavskega upravljanja. Delavci te družbe so prvi v Indiji prevzeli nase soodgovornost za upravljanje podjetja. Na izkušnjah tega podjetja se bodo učili v drugih podjetjih. Sporazum daje možnost, da si delavci pridobijo potrebno znanje, ki je tako potrebno za vodstvo industrije. Je dejal predsednik sindikata Tata. »Oni bodo dobro upravljeni, da prevzamejo upravljanje industrije v svoje roke, ko bo postala Indija socialistična.«

Stavka v tovarnah mesnih
konserv v Chicagu

Nad 25.000 delavcev, ki delajo v tovarnah konserv v Chicagu, je začelo stavkati, ker se predstavnik sindikatov in delodajalcev tvrdke Swift niso sporazumeli glede mezd.

francoske bojne ladje, Francija je poslala celo svoje čete na Ciper.

Kaj pravzaprav hočejo s svojo kampanjo proti Egiptu? Svobodno plovbo po kanalu? To je Egipt že zagotovil. Da Egipt ne bo znal upravljati kanala? Tudi glede tega je že dovolj potrdil in zagotovil. Prestiž? Prav okrog Sueškega spora sta se pokazali Anglija in Francija v taki luči v mednarodnem svetu, da sta že zdaj izgubili veliko ugleda. Takse v zlatu so odplavale po prekupu in teh dohodkov ne bo več, tudi če bi se uredil zahodni načrt. Svet ima danes dovolj razlogov, da dvomi v načelnost angleške in francoske politike.

Pri vsem tem pa ne pozabimo, da so v Franciji na vladi socialisti, ki se tako radi potrkajo na svoje prsi, češ kako pravoverni marksisti so.

O prestižu tu ne more biti govora, saj se ga danes ne da doseči s pošiljanjem krizark in bojnih ladij v bližino Egipta. Če pa bi končno le trmoglavo vztrajali na ustanovitvi Družbe koristnikov Sueškega prekopa, bi to imelo hude posledice za mir, saj Egipt ne bo mogel dovoliti, da bi nekdo drug šaril po njegovem suverenem ozemlju.

Spor je danes pred Varnostnim svetom, ko je že veliko tistih, ki so v začetku brez pridržka podpirali zahodne velesile, sprevidelo škodljivo take politike. Vedno več je pristaev zmerne politike in sporazumevanja. Ze samo dejstvo, da je spor pred Varnostnim svetom, pomeni, da so zahodne sile le pristale na pogajanja za zeleno mizo, kjer odloča trezna presoja, ne pa orožje.

toliko pripravljenosti za mirno rešitev spora, da je bilo celo med člani Menzisove skupine opaziti deljena mnenja. Naser je ponudil obilico konstruktivnih predlogov, ki naj bi zagotovili povsem svobodno plovbo po kanalu, njegovo varnost, nadaljnji tehnični razvoj kanala ter vzpostavitev pravičnih taks za prehod ladij. Prav tako kaže pripravljenost, da plača Egipt polno odškodnino bivšim akcionarjem družbe. Ker je Zahod trmasto vztrajal pri svojem, je Menzisevo poslanstvo propadlo.

Anglija in Francija, oziroma vodstvo bivše družbe, je odpoklicalo vse tuje uslužbence, ki so še ostali v

SUEŠKA ZAGATA

službi na prekupu. Plovba zategadelj ni bila nič prizadeta, saj je prišlo dovolj ladijskih pilotov iz vsega sveta in tudi drugega tehničnega osebja Egiptu ravno ne manjka.

Egipt je nato predlagal široko mednarodno konferenco, ki naj bi pretresla sueško vprašanje. V Londonu in Parizu pa so potem na hitro roko sklicali spet novo konferenco — te so se udeležile 4 države manj kot prve — in na njej so ustanovili »Družbo koristnikov Sueškega prekopa«. Prijav za člane te družbe pa je bilo bore malo, saj je bilo očividno, da je to mrtvo dete. Ves ta čas pa so okrog egiptovskih voda rožljali z orožjem. Po Sredozemlju se prepeljujejo angleške in

Končno je prišel sueški spor pred Varnostni svet. Ko to pišemo, še ni nič znanega, kaj so sklenili, vendar že samo dejstvo, da so začeli spor reševati v okviru Organizacije združenih narodov, marsikaj pomeni.

V prvi vrsti lahko trdimo, da je politika sile, ki sta jo zadnji čas tako vneto zastopali Anglija in Francija, doživela polom. Seveda bi se motili, če bi mislili, da tudi pred Varnostnim svetom ne bodo skušali postaviti Egipt na zatožni klopi in ga kaznovati, ker se je drznil nacionalizirati Družbo Sueškega prekopa, ki je delovala na njegovem suverenem ozemlju. Ze danes govore, da je treba neposlušni Egipt, ki je Angliji in Franciji odrezal vrelec dohodkov v zlatu, disciplinirati in mu napovedati gospodarsko blokado ter pred Varnostnim svetom doseči vsaj potrditev londonskih sklepov o internacionalizaciji prekopa in ustanovitvi nove družbe »koristnikov« prekopa. Kaj bodo skušali v Varnostnem svetu, je danes težko reči. Drži pa, da bi vsakršna zloraba avtoritete Organizacije združenih narodov za pritisk na Egipt močno škodovala njenemu ugledu.

Prvi londonski konferenci, na kateri je sodelovalo 22 držav, so poslali v Egipt Menzisevo skupino, ki naj bi se pogajala z Naserjem. Toda razpravljali naj bi tako, kot da je internacionalizacija kanala gotova stvar. Egipt kajpak kot suverena država o delu svojega ozemlja ni mogel razpravljati na taki osnovi in zato je odšel Menzis praznih rok. Vendar so že ti razgovori pokazali, da so zahodne sile tiste, ki hočejo trmoglavo doseči svojo rešitev in da je Egipt pokazal